

WWF

СПРАВОЧНИК

BG

2017

**Определител
на растителните видове
за оценка на гори с висока
консервационна стойност**

Автор на текста: © Добромира Димова
Коректор: Боряна Даракчиева
Технически асистент: Нели Арабаджиева

Снимка на корицата: © Емил Енчев
Дизайн: „Таралеж“ ЕООД
Печат: „Мултипринт“

Определителят се издава от **WWF-България**.

WWF (World Wide Fund for Nature) е международна природозащитна организация, основана през 1961 г. Организацията развива дейност в над 100 държави, с помощта на 6000 служители и над 5 милиона доброволци. WWF работи за подобряване на състоянието на околната среда, за да може хората да живеят в хармония с природата. Един от глобалните приоритети на WWF е отговорното и устойчиво управление на горите и намиране на решения на проблемите и заплахите пред тях. В България усилията за това са насочени към повишаване на информираността и капацитета на заинтересованите страни, подобряване на планирането в горите, поддържане на широк дебат и формулиране на мерки за ограничаване на незаконния дърводобив. WWF-България работи също за възстановяване на крайречните гори, опазване на старите гори и не на последно място – за подпомагане прилагането на независима и надеждна горска сертификация.

София, 2017 г.

Съдържание

Увод.....	4
-----------	---

Дървета

Калабрийски бор	6
Обикновен тис.....	8
Тракийски дъб.....	10
Местенски дъб.....	12
Пърнар	14
Обикновен кестен	16
Конски кестен	18
Източен чинар	20
Планински явор, жешля.....	22
Петтичинкова върба.....	24
Розмаринолистна върба	26
Ксантийска върба	28
Гола кумарка	30
Жлезиста кумарка (Ягодово дърво)	32
Гола копривка.....	34
Българска круша.....	36
Триразделнолистен ериолобус	38

Храсти

Вебиев див бадем	40
Дребнолистен глог	42
Алпийски зърнастец, зърника	44
Черно френско грозде.....	46
Странджанска боровинка	48
Фривалдскиев зановец.....	50
Ковачев зановец.....	52
Лаврово бясно дърво.....	54

Странджанско бясно дърво	56
Бодливолистен джел	58
Колхидски джел.....	60

Нецъфтящи тревисти растения

Сплескан дифазиаструм (Сплеснат плаун).....	62
--	----

Цъфтящи тревисти растения в бяло

Елвезиево кокиче	64
Снежно кокиче.....	66
Дремников главопрашник	68
Пълзяща гудiera	70
Преходна мурава	72
Шарпланински ранилист	74
Балкански ранилист.....	76
Листообхващащ стрептопус	78
Странджанска лазаркия	80

Цъфтящи тревисти растения в жълто

Родопско еньовче.....	82
Трансилванско секирче	84
Карстова люцерна (Беласишка люцерна).....	86
Грахова глушина.....	88
Блестящ напръстник	90
Светииваново подрумиче	92
Български ерантис.....	94
Багрилна звъника	96
Чашковидна звъника	98
Кръглолистен трибел	100
Венерина обувка, венерина пантофка.....	102

Цъфтящи тревисти растения в зелено

Пурпурен дремник	104
Кръглолистна вълча ябълка.....	106
Стрибърнова ведрица.....	108
Черноморска ведрица	110

Цъфтящи тревисти растения в синьо

Обикновена кандилка	112
Широколистна камбанка.....	114
Битински синчец	116
Източен лопух.....	118
Германска наумка.....	120
Сръбски ранилист.....	122

Цъфтящи тревисти растения в лилаво-червената гама

Дряновска ведрица.....	124
Бохемски здравец	126
Грудков здравец.....	128
Розов (самовилски) божур.....	130
Пролетно ботурче	132
Родонска горска майка.....	134
Едроцветно секирче	136
Храсталачна глушина	138
Ямболски мразовец, сираче	140
Вагеницова метличина	142

Увод

Определителят включва 69 вида растения от приложение 1А на Практическото ръководство за определяне на гори с висока консервационна стойност. Определянето на гори с висока консервационна стойност (ВКС) е задължително за стопанствата, сертифицирани по международния стандарт за отговорно управление на горите FSC.

Настоящият определител цели да подпомогне работещите в горските и ловните стопанства в България при определянето, прилагането на мерки за стопанисване и мониторинга на гори, в които е установено наличието на ВКС 1.2 *Разнообразие от видове. Концентрации на биологично разнообразие, вкл. ендемични, редки, защитени и застрашени от изчезване видове с глобално, регионално или национално значение.*

Наличието дори на един вид от ръководството е достатъчен дадена горска територия да бъде определена като ВКС. Разбира се, на територията на горските и ловните стопанства е възможно да има и други растителни видове извън приложение 1А с изключително висока консервационна стойност, за които горските стопани и консултиращите ги експерти могат да определят специални мерки.

Посочени са най-важните характеристики на видовете за разпознаване, както и техни специфични биологични характеристики. Снимковият материал дава визуална представа за всеки от видовете, което, съчетано с кратките описания, би трябвало да прави вида разпознаваем за колегите, работещи в системата на горите.

Разписани са конкретни мерки, свързани с управлението и мониторинга на горскостопанската единица, за която е установен съответният вид.

В определителя видовете са подредени в следния ред:

- Дървета
- Храсти
- Нецъфтящи тревисти растения
- Цъфтящи тревисти растения с бели цветове
- Цъфтящи тревисти растения с жълти цветове
- Цъфтящи тревисти растения със зелени цветове
- Цъфтящи тревисти растения със сини цветове
- Цъфтящи тревисти растения с цветове в лилаво-червената гама

Определителят е разработен от **инж. Добромира Димова** с подкрепата на WWF-България.

WWF-България благодари на всички фотографи, които предоставиха свои снимка за настоящия определител!

Това издание на WWF-България може да намерите в електронен вид на страницата ни в интернет:
http://www.wwf.bg/news_facts/publications/

Калабрийски бор

Pinus brutia Ten.

Сем. Pinaceae – Борови

© Georges Jansoone / CC-BY-SA-3.0

Описание на вида Вечнозелено дърво със закръглена корона, високо до 20 m. Кората на стъблото е сребристосива, като с нарастване на дървото става червеникавокафява и дълбоко напукана. Младите клонки са голи, червеникави или зеленикавосиви. Пъпките не са засмолени. Иглиците са събрани по две, плътни и тъмнозелени. Шишарката е почти приседнала, дълга 5–11 cm, широка 4 cm, кафява на цвят, с лек отблясък и извита апофиза. Семената са дълги около 8 mm, с крилце, дълго около 20 mm.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: март–април
Плодоносене: октомври–ноември

Природозащитен статут Включен в Червената книга на България т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Среща се поединично или на малки групи в сухи местообитания.

Разпространение в България В България се среща до 500 m н.в. Известни са две находища на вида в Източни Родопи (местността Ронките, северно от с. Долно Луково и местността Генералски пагон край застѳа „Бежанци“, Ивайловградско).

Препорѳки и указания за стопанисване

При установяване наличие на вида индивидите на ка-лабрийския бор се запазват, а дърветата от други видове в съседство се запазват и не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на микросредата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовѳдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите му.

Препорѳки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка на състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители, окастрени клони и др.).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препорѳчително да се извършва през зимата, когато растението може да бъде идентифицирано отдалеч по вечнозелените листа. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Обикновен тис

Taxus baccata L.

Сем. Taxaceae – Тисови

© Frank Vincentz / CC-BY-SA-3.0

Описание на вида Двудомно дърво или храст, достигащо над 20 m височина. Кората на стъблото е червеникавосива, гладка или напукана на плочки. Листата са игловидни, плоски, отгоре лъскави и тъмнозелени, отдолу бледозелени и матови. Захващат се за клонките с къси дръжчици. Мъжките шишарки са разположени на групи върху долната страна на миналогодишните клонки. Женските шишарки са разположени единично и са с по една семепъпка. Семето е твърдо и кафяво, обвито с червено сочно образуване (арилус). Отровно растение.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–май
Плодоносене: юли–август

Природозащитен статут Включен в Червената книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Среща се поединично или на малки групи във влажни, сенчести долове в широколистни (букови) и иглолистно-широколистни гори в планинските региони.

Разпространение в България Разпространен е на 150–1700 m н.в. в Стара планина, Витоша и Странджа, където образува по-плътни микрогрупировки. Отделни индивиди се срещат и в Славянка, Пирин, Рила и Родопите. Части от популациите му влизат в НП „Централен Балкан“, „Рила“ и „Пирин“, природните паркове „Врачански Балкан“, „Странджа“, „Витоша“, резерватите „Врачански карст“, „Риломанастирската гора“, „Али ботуш“, „Тисовица“, защитена местност Марина река в Странджа и др.

Препоръки и указания за стопанисване

При установяване на наличие на вида индивидите на тиса се запазват, а дърветата от други видове в съседство не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на средата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите му. При наличие на по-плътни групи е препоръчително да не се провеждат лесовъдски дейности в съответния отдел или подотдел.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка на състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията, здравословно състояние (повреди, вредители, окастрени клони и др.). Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през зимата, когато растението може да бъде идентифицирано отдалеч по вечнозелените листа. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Тракийски дъб

Quercus thracica Stef. & Nedjalkov

Сем. Fagaceae – Букови

© Евгени Цавков

Описание на вида Широколистно дърво с височина 5–6 m. Листата са кожести, по ръба бодливи, презимуващи и опадващи през пролетта. Мъжките съцветия (реси) са с дълги 3–5 cm пухести дръжки, женските са по 2 (5) на обща дръжка, до 1,5 cm дълга. Плодовете обикновено са единични. Купулата е полусферична, покрита с наплас-тени люспи. Плодът е късояйцевиден жълт, дълъг 2 cm, 1,5 cm в диаметър.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май
Плодоносене: октомври следващата година

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Български ендемит.

Местообитания Расте в разредени храсталаци от други дърбове на силикатен терен. Установени са само 2 индивида на около 60–70-годишна възраст.

Разпространение в България Среща се само в Източни Родопи на около 450 m н.в. (край шосето между селата Сърнак и Кандилка, на около 7–8 км югозападно от Крумовград, Кърджалийско).

Препоръки и указания за стопанисване

При установяване наличие на вида индивидите на тракийския дъб се запазват, а дърветата от други видове в съседство се запазват и не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на средата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите му.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка на състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители, окастрени клони и др.).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Местенски дъб

Quercus mestensis Bondev & Gancev

Сем. Fagaceae – Букови

© Евгени Цавков

Описание на вида Широколистно листопадно дърво с височина 15–20 m. Едногодишните и двугодишните клонки са кафяво-жълтеникави и влакнести. Листата са полукожести, обратояйцевидни, дълги 5–11 cm и 3–6 cm широки, покрити с тънки власинки. Листните дръжки са напластени. Мъжките цветове са събрани в реси. Женските цветове са разположени по 2–3 на къси дръжки. Жълтът е продълговато яйцевиден. Дръжката на жълта е дълга 6–25 mm и е гъсто напластена. Купулата е кълбовидна.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май
Плодоносене: септември–октомври

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Български ендемит.

Местообитания Расте на умерено влажни места, покрай реките. Образува малки групи или се среща поединично в състава на гори от зимен дъб.

Разпространение в България Установен е само в Рила (западно от гр. Белица, във водосбора на р. Места). Установени са индивиди в следните местности: Трестеник (класическо находище), под с. Годлево, в местността Генерал Ковачев, край Драглищка река и при с. Долно Драглище.

Препоръки и указания за стопанисване

При установяване наличие на вида индивидите на местенския дъб се запазват, а дърветата от други видове в съседство се запазват и не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на средата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите му.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка на състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители, окастрени клони и др.).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Пърнар

Quercus coccifera L.

Сем. Fagaceae – Букови

© Евгени Цавков

Описание на вида Това е единственият наш вечнозелен дъб, естествено разпространен в България. Среща се най-често като храст, висок 1–2 m и по-рядко като дърво с височина 5–6 до 10 m. Кората е сива и плитко напукана. Листата са твърди, кожести и малки, с много къса овласена дръжка. По перваза са вълновидно, рядко и плитко назъбени, като отделните зъбци завършват с твърди остри бодилчета. Мъжките цветове са единични, групирани в увиснали реси с пухеста ос. Оста на женските съцветия е напластена или гола. Жълъдите са светлокафяви, с променлива форма, най-често цилиндрични, по един или по два на къса дръжка. Купулата е овласена и обхваща от 1/3 до 3/4 от жълъда.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май
Плодоносене: юли–септември, следващата година

Природозащитен статут Включен в Червената книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Пърнарът е топлолюбив, силно сухоустойчив и невзискателен към почвените условия. Расте по сухи и припечни места с плитки и бедни почви. Има бавен растеж.

Разпространение в България Пърнарът се среща по долината на Струма, южно от Кресненското дефиле и в южната част на долината на Места (между с. Гърмен и Дебрен). По Южен Пирин е установен около с. Калиманци, с. Бельово, с. Пирин, с. Петрово. По южните припечни и сухи склонове на Родопите, до 300–400 m н.в. около с. Аврен и Каялоба.

Препоръки и указания за стопанисване

При установяване наличието на вида индивидите на пърнара се запазват, а дърветата от други видове в съседство се запазват и не подлежат на сеч, за да не се променят условията на микросредата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите му.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка на състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители, окастрени клони и др.).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Обикновен кестен

Castanea sativa Mill.

Сем. Fagaceae – Букови

© Willow / CC-BY-SA-3.0; CC-BY-2.5

Описание на вида Дърво, достигащо на височина 30 m. Кората отначало е гладка и при надебеляването на стъблото се напуква. Листата са продълговато ланцетни, с кожеста и твърда петура. Цветовете са еднополови, като мъжките цветове са с дребни звънчевидни околоцветници, а женските са зеленикави, разположени в бодлива обвивка. Орехчетата са кестеняви, почти сферични, с кожеста кафява обвивка.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни–юли
Плодоносене: септември–октомври

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*.

Местообитания Среща се в горната част на дъбовия и в буковия пояс, на влажни места. Образува самостоятелни горски съобщества или участва в съобщества с бук, чинар и други широколистни дървесни видове.

Разпространение в България Расте по влажни склонове на Беласица, Славянка, Пирин и Западни Родопи. Популацията в Беласица попада в границите на природен парк „Беласица“. Изкуствено е разселен и в Стара планина. Култивира се заради качествата му на дъбилно, овоцно и медоносно растение.

Препоръки и указания за стопанисване

Да не се отсичат екземпляри от вида.

При провеждане на лесовъдските мероприятия да се внимава да не се нанасят механични повреди на кестеновите дървета.

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка на състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносеци индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Конски кестен

Aesculus hippocastanum L.

Сем. Hippocastanaceae – Конскокестенови

© Wendy Cutler / CC-BY-2.0

Описание на вида Широколистно листопадно дърво, достигащо на височина 25 m. Листата са дланевидно перести, съставени от 5–7 обратнотройцевидни и двойно назъбени листчетата. Съцветията са метлица с конусовидна форма. Цветовете се състоят от 5 сраснали чашелистчета и 5 бели свободни венчелистчета с розови или червени петна. Плодът е сферична, зелена, покрита с много шипчета кутийка, разпукваща се на 3 дяла. Семената са почти сферични, гладки, лъскави и тъмнокафяви.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–юни
Плодоносене: август–септември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Балкански ендемит. Терциерен реликт.

Местообитания Среща се в широколистни съобщества, като образува самостоятелни групи или се смесва с обикновения габър.

Разпространение в България У нас е известно само едно находище с висока численост и плътност. То се намира между 180–600 m н.в. в Източна Стара планина (Преславски Балкан, по поречието на р. Дервишка, р. Зурлева, Лазарска река и р. Акънджа). Част от популацията е включена в резерват „Дервиша“.

Препоръки и указания за стопанисване

Да не се отсичат екземпляри от вида. При провеждане на лесовъдските мероприятия в насаждения с единични екземпляри от конски кестен да се внимава да не се нанасят механични повреди на кестеновите дървета.

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служителите на горските или ловните стопанства.

Източен чинар

Platanus orientalis L.

Сем. Platanaceae – Платанови (Чинарови)

© Lokal Profil / CC-BY-SA-2.5

Описание на вида Дърво от първа величина, достига височина 30–50 m и диаметър 2–4 m. Листата са едри, дълбоко дланевидно насечени най-често на 5 дяла. Цветовете са еднородни, дребни, събрани в малки сферични съцветия, разположени по 2–7 на дълга, увиснала, обща дръжка. Съплодията са сферични и също са разположени по 2–7 на обща увиснала дръжка. Плодът е дребно орехче с продълговата, обратноконусовидна форма. Цъфти почти едновременно с разлистването.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: август–септември

Природозащитен статут Видът присъства в Червена книга на НР България (Велчев и др., 1984) с категория *Рядък*. Съобществата му са включени в Приложение 1 на ЗБР.

Местообитания Расте по каменистите и пясъчливите разливи на реките почти непосредствено до течащи води. Среща се предимно единично или на групи от по няколко дървета. Формира самостоятелни съобщества, както и участва в смесени крайречни съобщества на алувиални почви в Южна България.

Разпространение в България Разпространен е до 600 m н.в. в Струмската долина, долината на р. Места, Средни (край село Бачково) и Източни Родопи (долината на р. Арда), Тракийската низина (Пловдивско и Харманлийско).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Да не се провеждат сечи, с изключение на санитарни при доказана необходимост, в съобществата, доминирани от източния чинар. Да не се допускат дейности, нарушаващи хидрологичния режим. Да не се секат индивидите на източния чинар в горите, в който видът има единично участие. При дейностите да се внимава да не се нараняват индивидите на чинара.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Планински явор, жешля

Acer heldreichii Orph.
Сем. Асегасеае – Кленови

© Orjen / CC – SA

Описание на вида Широколистно листопадно дърво, достигащо 20 m височина. Стъблото е право, а короната е широка и кръгла. Младите клонки са гладки и лъскави. Листата са петделни, дълбоко (повече от половината от дължината на петурата) дланевидно насечени, отгоре са тъмнозелени, а отдолу са синкавозелени с ръждиви власинки между жилките и достигат до 14 cm дължина. Листната дръжка е гола и без млечен сок. Съцветията са гроздовидни, изправени, разположени върхно по клонките и се появяват след разлистването. Цветовете са двуполови, бели. Плодът е с разположени под остър ъгъл (или успоредни) крилатки.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: септември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Уязвим*, и в Закона за биологичното разнообразие. Балкански ендемит.

Местообитания Видът се среща в единични и групи дървета в широколистните гори в планините.

Разпространение в България Среща се в повечето планини в България – Стара планина, Витоша, Знеполски район, Западни гранични планини, Беласица, Рила, Средна гора, Родопи. Част от субпопулациите на вида попадат в границите на природен парк „Витоша“ и в националните паркове „Рила“ и „Централен Балкан“.

Препоръки и указания за стопанисване

Да не се отсичат екземпляри от вида. При провеждане на лесовъдските мероприятия да се внимава да не се нанасят механични повреди на яворовите дървета.

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Петтичинкова върба

Salix pentandra L.

Сем. Salicaceae – Върбови

© Десислава Гюрова

Описание на вида Широколистно дърво или храст, достигащо 10 m височина. Младите клонки са голи, лъскави и жълто-зелени. Пъпките са голи, лъскави, кафяви, с извит връх. Листата са дълги до 13 cm, от горната страна са тъмнозелени и лъскави, а от долната страна – светлозелени. Цветовете са събрани в цилиндрични реси и са двудомно разположени. Мъжките цветове са с по 5 тичинки, а женските цветове са с две нектарни жлези. Семената са дребни, жълто-кафяви, с хвърчилка от бели власинки в основата си.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: юни–юли

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Реликт.

Местообитания Петтичинковата върба обитава торфища и блата в средния планински пояс, до 1300 m н.в. Местообитанията са разположени в буковия и в иглолистния пояс. Популацията е фрагментирана на групи от няколко индивида до единични растения.

Разпространение в България В България има едно находище във Витоша (в местността Офелиите, край Творческия дом на артистите). В миналото е имало находище и в Чокльово блато, което се смята за изчезнало.

Препоръки и указания за стопанисване

Да не се отсичат екземпляри от вида. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите му. При наличие на по-плътни групи от няколко индивида е препоръчително да не се провеждат лесовъдски дейности в горскостопанската единица (отдел или подотдел).

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка за състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Розмаринолистна върба

Salix rosmarinifolia L.

Сем. Salicaceae – Върбови

© Meneerke bloem / CC-BY-SA-3.0, 5.2.0, 1.0

Описание на вида Широколистен храст, достигащ 2 m височина. Стъблото е пълзящо и разклонено. Листата са до 10 пъти по-дълги, отколкото широки, от горната страна са голи, а от долната страна са нежновлакнести. Цветовете са събрани в странични реси и имат прицветници. Мъжките цветове са с по 2 свободни тичинки, почти 3 пъти по-дълги от прицветниците. Женските цветове са с една нектарна жлеза.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–май
Плодоносене: май–юни

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Обитава влажни ливади, мочурливи места и торфища. Развива се на кисели субстрати и с променливо ниво на влажност.

Разпространение в България Видът е установен в района на Чокльово блато при с. Байкалско последно през 1929 г. През 2006 г. е установена неизвестна дотогава популация в Софийски район (с. Цръклеви). Популацията се състои от няколко десетки храста на площ около 500 м².

Препоръки и указания за стопанисване

Да не се извършват лесовъдски мероприятия в находищата на вида.

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка за състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Ксантийска върба

Salix xanthicola K.I. Chr.

Сем. Salicaceae – Върбови

© Росен Цонев

Описание на вида Широколистен храст, достигащ 2,5 m височина. Младите едногодишни клонки са гъсто овласени, а по-старите клонки са слабо овласени или голи. Прилистниците са неопадващи, бъбрековидни, зелени по горната и сиво-влакнести по долната си повърхност. Листата са последователни, тясно продълговати, като на върха са остри. Листата и от двете страни са влакнести, като от горната страна са тъмнозелени, а от долната са сиви. Цветовете са събрани в гъсти странични реси. Прицветниците са светлочервени, гъстореснически, на върха тъпи. Тичинковите дръжки са напълно сраснали, а прашниците – светлочервени и свободни. Плодът е приседнала, разпукваща се кутийка с многобройни семена.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април
Плодоносене: май–юни

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Уязвим*, и в Закона за биологичното разнообразие. Балкански ендемит.

Местообитания Расте по речните течения на слънчеви места върху пясъчливи, алувиални почви с постоянно овлажняване. Формира самостоятелно или заедно с други видове (бяла върба, бяла тополя, тамарикс) обраствания край бреговете на реките.

Разпространение в България Видът е установен в Средни и Източни Родопи (по долината на р. Арда и притоците ѝ) в диапазона от 80 до 650 m н.в.

Препоръки и указания за стопанисване

Да не се извършват лесовъдски мероприятия в находищата на вида. Да не се извършват отводнителни дейности или корекции на речните корита около находищата на ксантийската върба.

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка за състоянието на находищата на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Гола кумарка

Arbutus andrachne L.
Сем. Ericaceae – Пиренови

© Dinkum / CC-Zero

Описание на вида Вечнозелено дърво, достигащо 6 m височина. Отличава се с много бавен растеж. Кората е червеникава и опадва на ивици всяка година. Младите клонки са голи. Листата са продълговато ланцетни, с целокраен листен ръб. Цветовете са бели, камбанковидни и ароматни и са събрани в изправено метличесто съцветие. Плодът е оранжева ягода с грапава повърхност.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: март–април
Плодоносене: септември–октомври

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Сухолюбив вид. Среща се в средиземноморски нискостъблени храсталаци и горички, предимно по каменисти склонове.

Разпространение в България Разпространен е до 300 m н.в. в Източни Родопи (селата Долно Луково, Горно Луково, Мандрица, Костилково, Черна Черква).

Препоръки и указания за стопанисване

При провеждане на лесовъдските мероприятия да се внимава да не се нанасят механични повреди на индивидите на голата кумарка. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите ѝ. При наличие на по-плътни групи от няколко индивида е препоръчително да не се провеждат лесовъдски дейности в горскостопанската единица (отдел или подотдел). Да не се изваждат възрастни индивиди от естествените находища за отглеждане в домашни условия.

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Жлезиста кумарка (Ягодово дърво)

Arbutus unedo L.

Сем. Ericaceae – Пиренови

© Fabienkhan / CC-BY-SA-2.0

Описание на вида Вечнозелено дърво, доситигащо 9 m височина. Кората е кафява, напукана, опадваща на неправилни люспи. Младите клонки са жлезистовлакнести. Листата са широко ланцетни, с назъбен листен ръб. Цветовете са бели, камбанковидни, с аромат на мед и са събрани във висящо метличесто съцветие. Плодът е оранжево-червена кръгла ягода с брадавичеста повърхност. Плодът е ядлив, с остър вкус и се използва за сладка. Цветовете и плодчетата се появяват едновременно в края на есента.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: март; септември–декември
Плодоносене: октомври–декември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Сухолюбив вид. Среща се в средиземноморски нискоствъблени вечнозелени или листопадни храсталаци и горички, по каменисти варовити или пясъчливи склонове. Досега са установени три единични дървета.

Разпространение в България Разпространен е до 300 m н.в. в Източни Родопи (местността Сух Бунар при с. Мандрица) и Странджа (южно от с. Кости и в местността Мучиево при с. Сливарово).

Препоръки и указания за стопанисване

Екземплярите на жлезистата кумарка не подлежат на сеч. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите. При наличие на по-плътни групи от няколко индивида на вида е препоръчително да не се провеждат лесовъдски дейности в горскостопанската единица (отдел или подотдел).

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на индивидите на вида (ежегодно) – плодоносене, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Гола копривка

Celtis glabrata Stev. (*Celtis caucasica* Willd.)

Сем. Ulmaceae – Брястови

© ДПП „Русенски Лом“

Описание на вида Широколистно листопадно дърво, достигащо височина 8 m. Кората е сива и гладка. Листата са прости, кожести, почти ромбични, с клиновидна основа. Ръбът на листната петура е напilen. Листът от долната страна е овласен, а от горната е гол и грапав. Цветовете са еднополови и двуполови, разположени на един и същи индивид. Двуполовите и женските цветове са единични, а мъжките са събрани в съцветие дихазии. Плодът е костилков, гладък и след узряване придобива кафяво-червен цвят.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: март–април
Плодоносене: септември–октомври

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*. Терциерен реликт.

Местообитания Среща се по сухи, скалисти и каменливи места, като самостоятелните насаждения са малки по площ. Разпространен е в гори от цер и келяв габър, където се среща поединично или на групи от по 2–3 индивида.

Разпространение в България Видът е разпространен до 450 m н.в. в Североизточна България, Дунавска равнина, Източна Стара планина, Източни Родопи, Тракийска низина, Тунджанска хълмиста равнина, Странджа. Част от находищата са в природен парк „Русенски Лом“.

Препоръки и указания за стопанисване

При установяване наличието на вида индивидите на голата копривка се запазват, а дърветата от други видове в съседство се запазват и не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на микросредата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите му.

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносеци индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Инвентаризиране и картиране за други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Българска круша

Pyrus bulgarica Khutath. & Sachok.

Сем. Rosaceae – Розоцветни

© Евгени Цавков

Описание на вида Широколистно листопадно ниско дърво, достигащо височина 10 m. Короната е овална до разпेरена. Листата са лопатовидни и влакнести. Цветовете са бели. Плодовете са почти сплескано кълбести, с обърнати назад чашелистчета.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни
Плодоносене: септември–октомври

Природозащитен статут Видът е включен в Закона за биологичното разнообразие. Присъства в изданието Червена книга на Н. България (Велчев и др. 1984) с категория Рядък. Български ендемит.

Местообитания Среща се по сухи терени единично в ксеротермните дъбови гори от цер, блаун и др.

Разпространение в България Разпространена е от 0 до 200 m н.в. в Източна Стара планина (над курорта Слънчев бряг) и Странджа (между селата Веселие и Ясна поляна), Западните гранични планини, Беласица.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находищата на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото и есента, поради характерните плодове. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанствата. Индивидите на вида не подлежат на сеч. В находищата на вида не се провеждат лесовъдски мероприятия, за да не се нанасят механични повреди и да не се променят условията на средата.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка на състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодonoсещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Триразделнолистен ериолобус

Eriolobus trilobata M.J. Roem.

Сем. Rosaceae – Розоцветни

© Steve Law / CC-BY-SA-2.0

Описание на вида Широколистно листопадно дърво, достигащо височина 10 m. Короната е овална до разперена. Листата са дълбоко триделни, по ръба назъбени, със сърцевидна основа и са дълги 5–7 cm. Цветовете са бели и ароматни, събрани по 6–8 в сениковидни съцветия. Чашелистчетата и венчелистчетата са по 5. Плодовете са светложълти, яйцевидни или сферични, с каменисти клетки. След утвиване са ядливи и имат тръпчив вкус.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: септември–октомври

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона

за биологичното разнообразие. Включен е и в Световния списък на застрашените дървета като рядък вид.

Местообитания Среща се в ксеротермни разредени широколистни гори и в покрайнините им.

Разпространение в България Среща се до 300 m н.в. в Източни Родопи (околностите на селата Свирачи и Белополяне, Ивайловградско). В България са известни 2 дървета, на около 3 km едно от друго. В миналото е имало още едно дърво в района.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото и есента поради характерните плодове. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанствата. Индивидите на вида не подлежат на сеч. В находищата на вида не се провеждат лесовъдски мероприятия, за да не се нанасят механични повреди и да не се променят условията на средата.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Вебиев див бадем

Amygdalus delipavlovii S. Seraf. (*Amygdalus webbii* Spach.)

Сем. Rosaceae – Розоцветни

© Yonatan Malaton, www.colorfulnature.com

Описание на вида Широколистен храст, достигащ 4 m височина. Клоните са покрити с тръни. Листата са тясно ланцетни, дълги 3–4 cm, около 1 cm широки, разположени са последователно. Цветовете са единични или събрани на групи по 2–3, разположени на къси дръжки или приседнали. Венчелистчетата са бледорозови до бели. Плодовете са яйцевидно кълбести, слабо сплескани, на върха заострени.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–май
Плодоносене: юли

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Среща се на каменисти и сухи места, образувайки храстови съобщества заедно с жасмин, драка, бадемолистна круша и др.

Разпространение в България Разпространен е в диапазона от 300 до 350 m н.в. в Западни гранични планини (до с. Палат и край р. Лебница, южно от с. Игралище, Малашевска планина), Струмската долина (северния дял на хълма Кожух). Находището на хълма Кожух попада в границите на природна забележителност Кожух.

Препоръки и указания за стопанисване

Индивидите от дивия бадем не подлежат на сеч. В установените находища на вида не е препоръчително да се провеждат лесовъдски дейности в горскостопанската единица (отдел или подотдел).

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Дребнолистен глог

Crataegus microphylla C. Koch

Сем. Rosaceae – Розоцветни

© Pavel Bušík / CC-BY-NC 3.0

Описание на вида Широколистен нисък храст. Клонките са голи, тъмновиолетово-кафяви, покрити са с дълги тънки бодли. Листата са яйцевидни, с 3–5 широки тъпи дяла, по ръба дребнонапилени. От долната страна са светлозелени и голи, разположени на дълги дръжки. Прилистниците са сърповидни и напилени. Цветовете са събрани в щитовидни съцветия. Чашелистчетата са къси и триъгълно яйцевидни. Венчелистчетата са обратнояйцевидни и бели. Плодовете са закръглени, месести, с една костилка, светлочервени, на върха с корона от прави чашелистчета.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–май
Плодоносене: юли

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Обитава влажни места в лонгозни гори с висока въздушна влажност, най-често в покрайнините им и по храсталачни места. Образува малочислени популации на ограничена по размери площ.

Разпространение в България Видът се среща до 300 m н.в. в Североизточна България (единично находище в лонгозните гори в устието на р. Камчия).

Препоръки и указания за стопанисване

При установяване наличие на вида индивидите на дребнолистния глог се запазват, а дърветата от други видове в съседство се запазват и не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на микросредата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите на глога. Склонеността да не пада под 0,6. При наличие на по-плътни групи от няколко индивида на вида е препоръчително да не се провеждат лесовъдски дейности в горскостопанската единица (отдел или подотдел).

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Инвентаризиране и картиране за други находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Алпийски зърнастец, зърника

Rhamnus alpinus L.

Сем. Rhamnaceae – Зърнастецови

Описание на вида Широколистен листопаден храст, достигащ височина 4 m. Листата са прости, широкоелиптични, затыпени, зелени и от двете страни. Страничните жилки на листата са 10–20 двойки, ясно изразени по долната страна. Плодът е черна костилка.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: август–септември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1 с категория *Застрашен*.

Местообитания Среща се по сухи, скалисти, каменисти и припечни места. Най-често се среща поединично, рядко образува храсталачни съобщества. Видът е с много ограничено и фрагментирано разпространение.

Разпространение в България Видът е разпространен от 600 до 1400 m н.в. в Славянка, като има данни и за Средни Родопи и Южен Пирин. Част от популацията на вида е на територията на резерват „Алиботуш“.

Препоръки и указания за стопанисване

Да не се отсичат екземпляри от вида. При провеждане на лесовъдските мероприятия в насаждения с единични екземпляри от алпийски зърнастец да се внимава да не се нанасят механични повреди на индивидите.

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка на състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Черно френско грозде

Ribes nigrum L.

Сем. Saxifragaceae – Каменоломкови

© Jerzy Opioła / CC-BY-SA-3.0-migrated, CC-BY-SA-2.5,2.0,1

Описание на вида Широколистен храст, до 2 m височина. Стъблата са без бодли. Листата са длановидни, с 3 или 5 дяла, едро назъбени. От горната страна са голи, а отдолу слабо овласени с многобройни приседнали жлези, съдържащи етерично масло. Съцветията са увиснали, с 5 до 10 цвята. Прицветниците са бледозелени. Чашелистчетата са елиптични, гъсто късовлакнести, подвити навън, със зеленикави до кафяво-зелени жлези. Венчелистчетата са елиптични и белезникави. Плодът е сферична черна ягода, до 12 mm. Семената са яйцевидни и кафяви.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: юли–септември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Среща се на каменисти и пясъчливи места по брега на планински потоци и реки, мочурливи терени в иглолистния пояс. За развитието му е нужна висока почвена и въздушна влажност. Популацията е с ниска плътност, наброява не повече от 25–30 индивида, които растат главно поединично.

Разпространение в България Видът се среща в диапазона от 700 до 1800 m н.в., в Западни и Средни Родопи (местността Беглика, района на яз. „Беглика“, по долината на р. Доспат, р. Чехльовска, р. Чепеларска).

Препоръки и указания за стопанисване

В установените находища на вида не е препоръчително да се провеждат лесовъдски дейности в горскостопанската единица (отдел или подотдел). При установяването на наличие на вида на нови места индивидите на черното френско грозде се запазват, а дърветата от други видове в съседство се запазват и не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на средата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите на черното френско грозде.

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Странджанска боровинка

Vaccinium arctostaphylos L.

Сем. Ericaceae – Пиренови

© Константин Иванов

Описание на вида Широколистен листопаден храст, до 3 m височина. Кората е гладка. Стъблата са възходящи и разклонени. Листата са опадливи, продълговато елипсовидни, ситно назъбени, отдолу с ясно мрежовидно жилкуване. В отделни случаи по долните клони на старите храсти и при младите фиданки, покривани от снега, листата остават зелени и през зимата. Цветовете са камбанковидни, розови или бели, събрани в гроздовидни съцветия. Плодът е черна сферична ягода с много бледооранжеви семена.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: август–септември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Терциерен реликт.

Местообитания Среща се из сенчести гори от източен бук и източен горун. Находищата са ограничени на брой и част от тях попадат в зона на активна горскостопанска дейност.

Разпространение в България Видът е установен в Странджа в диапазона от 150 до 300 m н.в. (местностите Сърнеково и Сираково на територията на ДГС Малко Търново, резерватите „Узунбуджак“ и „Силкосия“ и околностите на селата Българи, Бродилово и Сливарово).

Препоръки и указания за стопанисване

При установяване наличие на вида индивидите на странжанската боровинка се запазват, а дърветата от други видове в съседство се запазват и не подлежат на сеч, за да не се променят условията на средата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите на боровинката. При наличие на по-плътни групи от няколко индивида е препоръчително да не се провеждат лесовъдски дейности в горскостопанската единица (отдел или подотдел).

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Фривалдскиев зановец

Chamaecytisus frivaldszkyanus (Degen) Kuzmanov

Сем. Fabaceae – Бобови

© Кирил Стоянов

Описание на вида Широколистен нисък храст, достигащ 50 cm височина. Леторастите и клонките са гъсто покрити с власинки. Листата са тройни, слабо овласени или голи, като листчетата са дълги 10–12 mm и широки 3–12 mm. Цветовете са събрани по 5–10 в главести съцветия по върховете на клонките. Чашката е неправилна. Венчето е бяло, почти по цялата гръбна повърхност, гъсто разпереновлакнесто. Плодът е боб, дълъг 2–2,5 cm и широк 5–6 mm, гъсто разпереновлакнест. Семената са 3 или 4 бъбрековидни, кафяви и гладки.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни–юли
Плодоносене: август–септември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*. Български ендемит.

Местообитания Среща се из храсталаци и разредени гори в предпланините и планините, с малочислени популации от групи или единични растения.

Разпространение в България Видът е разпространен до 1200 m н.в. в Дунавската равнина, Предбалкана, Средна и Източна Стара планина, Средни Родопи, Тракийската низина, Тунджанската хълмиста равнина. Малочислена популация попада в границите на резерват „Каменщица“ в Средна Стара планина.

Препоръки и указания за стопанисване

При установяване наличие на вида индивидите на фривалдскиевия зановец се запазват, а дърветата от други видове в съседство се запазват и не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на средата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите на зановеца. Склопеността да не пада под 0,6. При наличие на по-плътни групи от няколко индивида на вида е препоръчително да не се провеждат лесовъдски дейности в горскостопанската единица (отдел или подотдел).

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Ковачев зановец

Chamaecytisus kovacevii (Velen.) Rothm.

Сем. Fabaceae – Бобови

© Даниела Борисова

Описание на вида Широколистен нисък храст, достигащ 40 cm височина. Стъблата са изправени, овласени, вдървенявали в основата. Листата са тройни, с елиптически, целокрайни листчета, заострени на върха. Цветовете са неправилни, събрани по 2–5 в главести съцветия, обвити от горните стълбови листа. Венчето е бяло и прилегнало влакнесто. Плодът е елиптичен сплеснат боб.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни–юли
Плодоносене: юли–септември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, IUCN(R) и в Закона за биологичното разнообразие. Български ендемит.

Местообитания Среща се в състава на степни съобщества и по поляни в разредени дъбови гори. Популациите обикновено са малобройни и силно фрагментирани, състоят се от единични или до няколко десетки индивида, само на отделни места (Русенски Лом) над 500 индивида.

Разпространение в България Видът се среща до 500 m н.в. в Североизточна България (долината на Янтра – при гр. Бяла, долината на р. Русенски Лом), Дунавска равнина (Плевенско, Оряховско, Никополско, Свищовско, край р. Цибрица), Западен Предбалкан (Монтанско), Западна Стара планина.

Препоръки и указания за стопанисване

При установяване наличие на вида индивидите на ковачевия зановец се запазват, а дърветата от други видове в съседство се запазват и не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на микросредата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите на зановеца. При наличие на по-плътни групи от няколко индивида на вида е препоръчително да не се провеждат лесовъдски дейности в горскостопанската единица (отдел или подотдел).

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Инвентаризиране и картиране за други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служители на горските или ловните стопанства.

Лаврово бясно дърво

Daphne laureola L.

Сем. Thymelaeaceae – Тимелееви

© Добромירה Димова

Описание на вида Вечнозелен храст. Младите клонки са зеленикави и голи. Листата са дълги 30–120 mm, широки 10–35 mm, най-малко три пъти по-дълги, отколкото широки, обратнотъпчовидни до ланцетни, кожести, голи, лъскави. Цветовете са жълтеникавозелени, голи, събрани в скъсени щитовидни съцветия върху едногодишни клонки. Чашелистчетата са яйцевидни, заострени, около 1/3 от дължината на разрасналото се цветно легло (хипантий). Плодът е костилка, яйцевидна, черна.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: март–април
Плодоносене: май–август

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Видът се среща с единични индивиди до мозаични субпопулации в сенчести букови и елови гори върху кафяви горски почви на варовик и върху хумусно-карбонатни почви.

Разпространение в България Среща се от 1000 до 1900 m н.в. в Западния Предбалкан (Врачански Балкан, района на Чипровци), Средни Родопи („Червената стена“, Кору Деро). Има хербарийни данни за разпространението му в Пирин, а по литература се съобщава и за Средна Стара планина (Шипченски Балкан). Част от находищата попадат на територията на резерват „Червената стена“ в Родопите, природен парк „Врачански Балкан“, националните паркове „Централен Балкан“ и „Пирин“.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида. Да не се отваря склопът над находищата или над отделните индивиди.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносеци индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Странджанско бясно дърво

Daphne pontica L.

Сем. Thymelaeaceae – Тимелееви

© Живко Барзов

© Венелин Радков

Описание на вида Вечнозелен храст, висок 50–100 см. Клоните са разперени. Листата са обратнаяцевидни, 2–2½ пъти по-дълги, отколкото широки. Цветовете са жълтеникавозелени, съчетани по двойки на общи дръжки, голи и събрани в скъсени щитовидни съцветия върху едногодишни клонки. Чашелистчетата са яйцевидни, заострени, около 1/3 дължината на разрасналото се цветно легло (хипантий). Плодът е яйцевидна черна костилка.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–май
Плодоносене: юни–август

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Предгласиален реликт.

Местообитания Единични индивиди до мозаични субпопулации се срещат в умерено влажни гори, рядко храсталаци с доминиране на източен горун и източен бук.

Разпространение в България Среща се в диапазона от 50 до 700 m н.в. в Странджа. Посочва се за Черноморското крайбрежие. Находищата на вида попадат на територията на природен парк „Странджа“.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида. Да не се отваря склопът над находищата или над отделните индивиди.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Бодливолистен джел

Ilex aquifolium L.

Сем. Aquifoliaceae – Джелови

© AnemoneProjectors / CC-BY-SA-2.0

Описание на вида Вечнозелено ниско дърво или храст, до 10 m. Листата са яйцевидни или елиптични, кожести, от горната страна са тъмнозелени и лъскави, отдолу са светложелени и матови. Могат да са целокрайни или бодливо назъбени, с 2–9 остри триъгълни зъба по 5–11 mm. Двудомно растение. Съцветията са с 2 до 4 цвята на миналогодишните клонки в пазвите на листата. Цветовете са еднополови и бели. Мъжките съцветия са с три цвята, а женските с 1, рядко с 2–3 цвята. Плодът е червено сочно зърно с диаметър ок. 1 cm.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–май
Плодоносене: август–октомври

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Терциерен реликт.

Местообитания Расте винаги на сянка, като подлесен елемент в широколистни гори. Предпочита влажни и сенчести букови и смесени гори.

Разпространение в България Разпространен е от 400 до 1200 m н.в. в Беласица, Средна гора (с. Свежен, Мраченишка река, с. Турия), Средни и Източни Родопи (с. Тополово, Асеновградско, Смолянско; Гюмюрджински снежник, Мъгленишки рид). По-висока численост имат находищата в Мъгленишки рид на Източни Родопи: 4 находища, всяко със среден брой ок. 15–20 индивида.

Препоръки и указания за стопанисване

Да се внимава да не се нанасят механични повреди на индивидите на джела. При установяване наличие на вида индивидите се запазват, а дърветата от други видове в съседство не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на средата. Да не се отваря склопът над находищата и отделните индивиди. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите. При наличие на по-плътни групи от няколко индивида е препоръчително да не се провеждат лесовъдски дейности в горскостопанската единица (отдел и подотдел).

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на находището (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанствата.

Колхидски джел

Ilex colchica Pojark. (*Ilex aquifolium* L.)

Сем. Aquifoliaceae – Джелови

© Lazaregagnidze / CC-BY-SA

Описание на вида Вечнозелен храст, достигащ 3 m височина. Листата са обратояйцевидни или елиптически, кожести, като от горната страна са тъмнозелени и лъскави, а отдолу са светлозелени и матови, при изсъхване почерняват. Те са бодливо назъбени, с 2–9 остри триъгълника, дълги 3–7 mm и насочени към върха на зъба. Дръжките на листата са с плитки и тесни бразди. Двудомно растение. Съцветията са съставени от 2 до 4 цвята, разположени на миналогодишните клонки в пазвите на листата. Цветовете са еднополови и бели. Мъжките съцветия са с три цвята, а женските с един, рядко с 2–3 цвята. Плодът е червено сочно зърно с диаметър около 1 cm.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–май
Плодоносене: август–октомври

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Терциерен реликт.

Местообитания Среща се във вечнозеления подлес на влажни и сенчести гори от източен бук. Находищата са малочислени и заемат малки площи.

Разпространение в България Разпространен е до 500 m н.в. в Странджа (в зоната с разпространение на странджанската зеленика край селата Кости, Българи, Кондолово, Бродилово, Граматиково и на запад от тази зона в района на Малко Търново – резерватите „Витаново“ и „Средока“, местностите Крантевци, Германеково, Даскалите и Пропада).

Препоръки и указания за стопанисване

При провеждане на лесовъдските мероприятия да се внимава да не се нанасят механични повреди на индивидите на колхидския джел. Да не се маркират и секат дървета в близост до вида, за да се запази засенчеността му и избягване на пряко слънчево греене. Да не се намалява склопеността под 0,7 при извеждане на сечи.

Препоръки и указания за мониторинг

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносеци индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида. Дейностите могат да се извършват и от служителите на горските или ловните стопанства.

Сплескан дифазиаструм (Сплеснат плаун)

***Diphasiastrum complanatum* (L.) Holub**

Diphasium complanatum (L.) Rothm., *Lycopodium complanatum* L.

Сем. Lycopodiaceae – Плаунови

© Bernd Haynold / CC-BY-SA-3.0, 2.5, 2.0, 1.0

© per.aasen / CC-BY-SA-2.0

Описание на вида Многогодишно тревисто растение. Има вилужно разклонено пълзящо и приповдигащо се стъбло, достигащо 1,5 m дължина. Изправените клонки са зеленикави и силно сплескани. Листата са разположени на кръст в 4 реда по разклоненията на клонките. Спороносните класчета са цилиндрични, събрани по 2 или 3 и разположени на дълги до 12 cm дръжки. Размножава се вегетативно чрез издънки от наземното стъбло и чрез спори.

Период на спороносене

Спороносене: август–септември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Регионално изчезнал*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания У нас е установен по силикатни скали, главно на влажни и сенчести места в иглолистни гори от смърч и бял бор. В Северното полукълбо се среща в различни местообитания с различни екологични условия, включително и по открити горски поляни и пасища.

Разпространение в България Установен е в диапазона 1400–1600 m н.в. в Западни Родопи, северно от Доспат, около гр. Сърница. Наличието на вида не е потвърждавано от 1934 г.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находища на вида. Дейностите могат да се извършват от служителите на горските или ловните стопанства. При установяване наличие на вида да се преустановят лесовъдските дейности в горскостопанската единица (отдел или подотдел). Да се потърси консултация от специалисти за провеждането на бъдещите дейности.

Препоръки и указания за мониторинг

При установяване на вида се провежда наблюдение на покритието на вида, заеманата площ и общо състояние на находището.

Елвезиево кокиче

Galanthus elwesii Hook.
Сем. Amaryllidaceae – Кокичеви

© Добромירה Димова

Описание на вида Луковично растение с почти кръгла луковича, обгърната от плътна обвивка от сухи и стари листа. Стъблото достига до 25 cm височина. Листата са до 3 cm широки, в основата жлебовидни, на върха качулести. На върха на стъблото се развива един увиснал надолу цвят, в основата на който има ципест зеленикав прицветник. Околоцветникът е с шест венчелистчета, външните три са големи, бели, елиптични, а вътрешните три са дребни, обратнотъпчовидни, с две зелени петна – тясно подковообразно на върха и голямо, почти квадратно при основата. Плодът е жълтозелен, месест, с елипсовидни семена, разнасящи се след разпукване на зрелия плод.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: януари–март
Плодоносене: февруари–април

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Расте из храсталаци, гори, скални поляни по варовити почви, по долините на реките в низинния и долния планински пояс върху богати наносни почви.

Разпространение в България Среща се до около 2000 m н.в. наредко в цяла България, с изключение на Черноморското крайбрежие, Беласица и Странджа. Голяма част от находищата са в защитени територии (НП „Централен Балкан“ и „Пирин“, ПП „Сините камъни“, „Шуменско плато“, „Българка“, „Врачански Балкан“, „Русенски Лом“ и др.)

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на установените и потенциалните находища на вида, за препоръчване през пролетта. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища да се провеждат в края на зимата и през пролетта. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се повредят индивидите на кокичето. Склопеността да не пада под 0,7.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Снежно кокиче

Galanthus nivalis L.

Сем. Amaryllidaceae – Кокичеви

© David Paloch / CC-BY-SA-3.0-migrated

Описание на вида Многогодишно тревисто луковично растение с 2 приосновни листа. Стъблото на върха е с един увиснал надолу цвят. Листата преди отваряне на листната пъпка са плоски. Околоцветникът е от 6 листчета, външните 3 бели, обратнотройцевидни до продълговати, вътрешните почти двойно по-малки, удължено обратнотройцевидни, почти плоски, със зелено петно на върха. Семената са елипсовидни, с роговиден придатък.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: януари–април
Плодоносене: април–май

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Расте из храсталаци, гори, скални поляни, по долините на реките в низинния и долния планински пояс върху наносни почви.

Разпространение в България Среща се до около 1500 m н.в. по Черноморското крайбрежие (Балчик, Варна – край местността Аладжа манастир, Бургас, Приморско, от устието на р. Ропотамо до р. Резвая), Североизточна България (с. Оброчище, Църква, Царичино, Гроздьово и др.), Дунавската равнина (Видин, с. Орсоа), Предбалкана (Белоградчик, местността Венеца), Стара планина (с. Раковица), Знеполски район (Трънско), Тунджанска хълмиста равнина (с. Зидарово), Странджа (резерват „Витаново“ и др.).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на установените и потенциалните находища на вида, като е препоръчително това да става през пролетта. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на снежното кокиче да се провеждат в края на зимата и през пролетта. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се повредят индивидите на кокичето. Склопеността да не пада под 0,7.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди начало то на дейностите в близост до находищата на вида.

Дремников главопрашник

Cephalanthera epipactoides Fischer & C. A. Meyer

Сем. Orchidaceae – Салепови

© Емил Енчев

Описание на вида Многогодишно тревисто коренищно растение. Развива 1–3 (рядко повече) сравнително високи стъбла (45 cm). Листата са от 1 до 5, широко ланцетни и са по-къси от тези на другите цъфтящи с бели цветове у нас главопрашници. Съцветията са дълги до 2/3 от дължината на стъблото, с 10–30 (50) цвята. Цветовете са бели, характерно е наличието на шпора. Плодът е кутийка. Въпреки че е със зелени листа, има поведение на сапрофитен вид, надземно в отделните години се развиват само цъфтящи индивиди.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: юли

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. CITES.

Местообитания Видът се среща в широколистни и хвойнови храсталаци, в нискоствълбени широколистни гори и по крайнините им, както и в тревни съобщества между горските и храстови участъци.

Разпространение в България Разпространен е от 50 до 150 m н.в. в Източни Родопи (местността Ликана, южно от Ивайловград, еднократно събиран и на хълма Дупката до Ивайловград, но изчезнал). Част от популацията в Ликана е в границите на едноименната защитена местност.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, през пролетта и началото на лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища да се провеждат през месеците май и юни – по време на цъфтежа. При установяване наличие на вида дърветата в съседство не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида. В находищата в тревни съобщества между горските и храстови участъци да не се правят временни складове или да се минава с тежка техника.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейности-те в близост до находищата.

Пълзяща гудиера

Goodyera repens (L.) R. Br.

Сем. Orchidaceae – Салепови

© Hans Hillewaert / CC BY-SA 4.0

© Enrico Blasutto / CC BY-SA-3.0, 2.5, 2.0, 1.0

Описание на вида Многогодишно тревисто растение с повърхностно разположени столони. Формира приосновна розетка от 3–7 листа. Новите листни розетки се развиват през есента и презимуват. Цветоносните стъбла са високи 10–20 (30) cm. Листата са сърцевидни, с широка дръжка и ясна мрежа от светли жилки. Съцветието е съставено от 5 до 15 цвята, спирално разположени. Цветовете са бели и ароматни. Околоцветните листчета са дълги 3–5 mm, като от външната страна са влакнести.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни–юли
Плодоносене: август

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. CITES. Реликт.

Местообитания Среща се в борови и елови, смесени иглолистни, понякога и в иглолистно-широколистни гори, като обикновено първият етаж е от вековни дървета. Среща се на полусенчести места с рохкави, често алкални, почви и изобилие на мъхове.

Разпространение в България Разпространена е от 800 до 1500 m н.в. локално в Средна Стара планина (местността Мъхнатите скали над с. Стоевци), Средни Родопи (Добростан, Заренишки рид, около Бяла черква, с. Добралък, Ситово, Славейно, Орехово, Хвойна). Досега са установявани 10 популации, за 5 от тях има данни от последните 15 години. Най-голяма е тази в района на вр. Червената стена.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находища на вида, през периода май и юли (по време на цъфтежа), когато растението може да бъде идентифицирано най-лесно. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанствата. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на микросредата. Склопеността да не пада под 0,6. Всички лесовъдски дейности в установените находища да бъдат съобразени с екологията на вида, който се среща във влажни и склопени иглолистни гори.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Преходна мурава

Pyrola media Sw.

Сем. Pyrolaceae – Муравови

© Unika / CC-BY-2.0

Описание на вида Многогодишно вечнозелено тревисто коренищно растение. Листата са прости и овални, разположените в приосновна розетка са вечнозелени и преживяват зимата, затрупани под снега. Цветовете са бели до бледорозови, събрани в изправено гроздовидно съцветие. Дяловете на чашката са триъгълни и са до 2 пъти по-дълги, отколкото широки. Отличава се по правото си стълбче, по-дълго от завръза. Плодовете са дребни сферични кутийки. Семената са дребни и се разпространяват през есента.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни–юли
Плодоносене: юли–август

Природозащитен статут Няма. Присъства в изданието Червена книга на НР България (Велчев и др. 1984) с категория *Рядък*.

Местообитания Среща се във влажни и сенчести гори предимно в иглолистния пояс.

Разпространение в България Разпространена е от 1200 до 1900 m н.в. във Витоша, Беласица и Рила. Непубликувани данни има за Стара планина (около х. „Русалка“ над с. Тъжа и около Тетевен, в близост до Боатин). До 2011 г. не е съобщавана за Средна гора, където е локализирана в едно находище с около 100–150 екземпляра в крайните на букова гора в ЗМ „Манзул“ на около 1300 m н.в.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечения фонд в установените находища да се провеждат през месеците юни и юли, по време на цъфтежа ѝ. При установяване наличие на вида дърветата в съседство не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се повредят индивидите на муравата. Склопеността да не пада под 0,6. Да не се допуска паша, отгъждане и събиране на растенията за декоративни цели.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Шарпланински ранилист

Betonica scardica Griseb. (*Stachys scardica* (Griseb.) Hayek)

Сем. Lamiaceae – Устноцветни

© Vít Grulich, <http://botany.cz>

Описание на вида Многогодишно тревисто растение с късо хоризонтално коренище. Стъблото е изправено и неразклонено. Листата са удължено яйцевидни, най-широки в сърцевидната основа, като по ръба са едро и дълбоко назъбени. От горната страна са с редки власинки, а от долната са с гъсти звездовидни власинки, почти бяло напластени. Долните листа са с дръжка, по-дълга от петурата, а стъблените листа са 4–5 двойки с къси дръжки или приседнали. Съцветието е тясно цилиндрично, най-долните 1–2 прешлена са отдалечени. Прицветниците са почти равни на чашката. Чашката в основата си е гола, а нагоре е просто и звездовидно влакнеста. Венчето е бяло до бледорозово, отвън звездовидно влакнесто. Орехчетата са кафяви, тристенни, удължени.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни–юли
Плодоносене: юли–октомври

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Балкански ендемит.

Местообитания Видът се среща в редки дъбови гори и храсталаци. В един от локалитетите (Боровски дол) е извършено залесяване с бял бор, вследствие на което част от площта е самозалесена, условията за развитие на вида са влошени и популацията е силно потисната.

Разпространение в България Среща се до 800 m н.в. в Знеполски район (Рудина планина – Боровски дол, с. Уши, Коявска планина – р. Матица) и Западни гранични планини (Осоговска планина над Кюстендил).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища да се провеждат през месеците юни и юли, по време на цъфтежа му. При установяване наличие на вида дърветата в съседство не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида. Склопеността да не пада под 0,6.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Балкански ранилист

Betonica haussknechtii Hausskn. (*Stachys balcanica* P.W. Ball.

Сем. Lamiaceae – Устноцветни

© Harrie de Vries

Описание на вида Тревисто многогодишно растение с късо хоризонтално коренище. Стъблото е изправено, овласено с прилегнали власинки, до 1 m. Листата са удължено яйцевидни, в основата сърцевидни, по ръба назъбени. Цветните прешлени са събрани в дълго класовидно съцветие, долният прешлен е отдалечен. Чашката е гола, с триъгълно шиловидни бодливи зъбци. Венчето е бяло, устните отвън са с къси власинки, горната е целокрайна, а долната е триделна с широк среден дял. Орехчетата са кафяви.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни–юли
Плодоносене: август–септември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Балкански ендемит.

Местообитания Среща се по тревисти и каменливи места в редки дъбови и букови гори, върху канелени горски почви. Влиза в състава на житно-разнотревни съобщества.

Разпространение в България Разпространен е в диапазона от 200 до 1260 m н.в. в Източните и Средните Родопи (Крумовградско, Смолянско), Тракийската низина (Харманлийско).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството.

В известните находища и в близост до тях маркирането на насажденията да се провежда в края на месец юни. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. Склопеността да не пада под 0,5. Да не се допуска прокарването на горски пътища или трасета за извоз на дървесина, както и създаването на временни складове в установените находища. Да не се допуска паша, отгъпване и събиране на растенията за декоративни цели.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Листообхващащ стрептопус

Streptopus amplexifolius (L.) DC.

Сем. Liliaceae – Кремови

© Qwert1234 / CC-BY-SA-3.0

Описание на вида Многогодишно тревисто растение с късо подземно коренище. Стъблата са прости или в горната си част разклонени, достигат височина 50–100 cm. Листа са последователни, яйцевидни и обхващат стъблото. Цветовете са единични, разположени в пазвите на листата, с дълги до 5 cm съчленени дръжки. Околоцветникът е звънчевиден, 6-делен, околоцветните листчета са ланцетни, дълги до 1 cm, извити назад. Плодът е червена многосеменна ягода.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–юни
Плодоносене: юли–август

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*.

Местообитания Среща се по влажни сенчести места в смърчови гори и засенчени каменливи места.

Разпространение в България Разпространен е в диапазона от 1200–2000 m н.в. в Западна Стара планина (вр. Три чуки, непотвърдено от 1891 г.), Витоша, Рила. Част от популациите са включени в защитени територии (национален парк „Рила“, природните паркове „Рилски манастир“ и „Витоша“).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през периода април–юни (по време на цъфтенето), когато растението може да бъде идентифицирано най-лесно. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанствата. При установяване на наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на микросредата. Склопеността да не пада под 0,6. Всички лесовъдски дейности в установените находища да бъдат съобразени с екологията на вида, който се среща във влажни и склопени иглолистни гори.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Странджанска лазаркиня

Asperula involucrata Wahlenb.

Сем. Rubiaceae – Брошови

© Franz Xaver / CC-BY-SA-3.0

Описание на вида Многогодишно тревисто растение. Коренището в основата си е слабо удебелено, с нишковидни разклонения. Стъблата са четириръбни, изправени и достигат 40 cm. Листата са събрани по 4 в прешлен, елипсовидни, на върха закръглени, в основата стеснени. Съцветието е слабо разклонена метлица. Цветовете са почти приседнали в полусенници, събрани в главести съцветия, разположени по върхните разклонения, всяко в основата с обвивка. Венчето е четириделно, фуниевидно, бяло до бледорозово. Плодовете са орехчета, яйцевидни, голи, със зърнеста повърхност.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни–юли
Плодоносене: юли–август

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*.

Местообитания Расте по сухи тревисти места в разредени дъбови гори. Установено е едно находище с две субпопулации. Видът участва с единични индивиди в тревния етаж на издънкови благунови насаждения.

Разпространение в България Среща се в диапазона от 50–150 m н.в. в Странджа (между с. Резово и гр. Ахтопол).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта и началото на лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на странджанската лазаркиня да се провеждат през месеците май и юни – по време на цъфтежа ѝ. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на странджанската лазаркиня.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Родопско енъовче

Galium rhodopeum Velen.

Сем. Rubiaceae – Брошови

Описание на вида Многогодишно тревисто растение с дълго коренище. Стъблата достигат височина до 35 cm и в основата си са с многобройни стерилни клонки, образувачи рехави чимове. Листата са тясно линейни до игловидни, заострени, разположени в прешлени по 6. Цветовете са дребни, бледожълтеникави, събрани в тясно пирамидално съцветие. Плодът е сух, съставен от 2 бъбрековидни орехчета.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: юли–август

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Бернска конвенция. Балкански ендемит. Терциерен реликт.

Местообитания Видът се среща по сухи варовити каменисти склонове, предимно на южни изложения, върху хумусно-карбонатни, ерозирани и неразвити почви от пояса на ксеротермните дъбови гори до буковия пояс. Участва в тревния етаж на съобщества от космат дъб и келяв габър.

Разпространение в България Разпространен е в диапазона от 300 до 1450 m н.в. в Западни и Средни Родопи (над гр. Пещера, в района на гр. Асеновград, между с. Бачково и с. Наречен, с. Бяла Черква), Тракийска низина (Бесепарски ридове).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на родопското еньовче да се провеждат през месеците май и юни, по време на цъфтежа му. При установяване на наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Трансилванско секирче

Lathyrus transsilvanicus (Spreng.) Fritsch

Сем. Fabaceae – Бобови

Описание на вида Многогодишно тревисто коренищно растение. Стъблото е изправено, достига височина до 80 cm, без крила, с дълги кафяви власинки. Листата са чифтоперести, завършващи с осилче, с 2–4 двойки ланцетни листчета. От долната страна на листчетата са сиво-зелени, с редки власинки, от горната са зелени и голи. Цветовете са събрани по 8–12 в гроздовидни съцветия. Чашката е с неравни зъбци. Венчелистчетата са жълти. Плодът е линеен, кафяво-червен боб.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни

Плодоносене: юли

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Регионално изчезнал*.

Местообитания Среща се в сенчести букови гори върху кафява горска почва.

Разпространение в България Разпространено е до около 1600 m н.в. в Средна Стара планина (долината на р. Арманкая, Габровско). Находището на вида попада в границите на национален парк „Централен Балкан“.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството. В известните находища и в близост до тях да не се извършват горскостопански дейности.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Карстова люцерна (Беласишка люцерна)

Medicago carstiensis Wulfen
(*Medicago carstiensis* subsp. *belasicae*)

Сем. Fabaceae – Бобови

© Wilfried R. FRANZ

Описание на вида Многогодишно тревисто растение. Стъблата са силно разклонени и голи, достигащи височина 50 cm. Листата са сложни, съставени от 3 яйцевидни, ситно назъбени по ръба листчета, отгоре са голи, отдолу са покрити с прости прилегнали власинки. Съцветието е гроздовидно, състоящо се от 5–15 цвята. Цветовете са жълти. Плодът е боб, 5–8 mm в диаметър, с 4–8 намотки, с тънки стърчащи шипове, дълги около 5 mm.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: юни–юли

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*.

Местообитания Среща се върху кафяви горски почви из храсталаци или в букови и буково-кестенови гори.

Разпространение в България Разпространена е в диапазона 100–800 m н.в. в Западни гранични планини (Осоговска планина), Беласица (над селата Беласица, Коларово и Самуилово, Петричко). Част от находищата са на територията на природен парк „Беласица“.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. В известните находища и в близост до тях маркирането на насажденията да се провежда в края на месец май. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. Да не се допуска прокарването на горски пътища или трасета за извоз на дървесина, както и създаването на временни складове.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Грахова глушина

Vicia pisiformis L.

Сем. Fabaceae – Бобови

© Fomax / CC-BY-SA-3.0-migrated

Описание на вида Многогодишно тревисто растение. Стъблото е увивно, голо, с плитки надлъжни ребра. Листата са чифтоперести, на върха с дълго разклонено мустаче. Цветовете са от 8 до 15 (30), събрани в гроздовидни съцветия, в пазвите на листата. Венчелистчетата са жълти, като по флагчето има виолетови жилки.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни–юли
Плодоносене: юни–юли

Природозащитен статут Видът присъства в „Червена книга на НР България“, том 1 (Велчев и др. 1984), с категория Рядък.

Местообитания Среща се в светли гори и храсталаци в планините и предпланините.

Разпространение в България Разпространена е в диапазона 0–500 m н.в. в Североизточна България (около Търговище), Дунавската равнина, Предбалкана, Западна Стара планина, Знеполски район, Софийски район, Витошки район, Западните гранични планини, Тракийската низина, Тунджанската хълмиста равнина.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството.

Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на граховата глушина да се провеждат през месеците юни и юли – по време на цъфтежа. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на микросредата. При дейностите да се внимава да не се повредят индивидите на глушината. Склопеността да не пада по 0,5. Да не се допуска паша и отгъпване.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Блестящ напръстник

Digitalis laevigata Waldst. & Kit.

Сем. Scrophulariaceae – Живеничеви

© Johan N / CC-BY-SA-3.0,2.5,2.0,1.0

Описание на вида Многогодишно тревисто растение. Стъблата са изправени, голи и неразклонени, високи до 100 см. Листата са голи, целокрайни, отдолу с главна жилка и 4–6 дъговидни жилки. Съцветието е дълъг рехав грозд с гола съцветна ос. Венчето е жълто, с мрежа от червеникавокафяви жилки. Венечната тръбица в основата си е стеснена, в средата е издута, с по-малък горен и по-голям дъговиден долен свод. Кутийката е закръглена, жълта, с конусовиден връх.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юли
Плодоносене: юли–август

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Балкански ендемит.

Местообитания Видът се среща в тревисти и каменисти места, из храсталаци и разредени гори от габър, леска, бук, кестен, ела.

Разпространение в България Среща се в диапазона от 200 до 1500 m н.в. в Дунавска равнина, Предбалкана, Западна Стара планина, Знеполския район, Беласица, Пирин.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на блестящия напръстник да се провеждат през месеците юни и юли, по време на цъфтежа му. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида. В находищата в тревни съобщества между горските и храстови участъци да не се правят временни складове или да се минава с тежка техника.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносеци индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Светииваново подрумиче

Anthemis sancti-johannis Stoj., Stef. & Turrill

Сем. Asteraceae – Сложноцветни

© ПП Рилски манастир

Описание на вида Многогодишно тревисто растение с масивно хоризонтално коренище. Стъблата са многобройни, до 90 cm, изправени и облистени, покрити с прости власинки, рядко разклонени. Листата са пересто наделни, приседнали, с прости власинки. Кошничките са единични, по върховете на стъблата или разклоненията. Обвивката на кошничката е вдлъбната. Езичестите цветове са оранжево-жълти, а тръбестите са многобройни, жълти. Плодът е обратнопирамидална плодосемка с назъбена корона.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–май
Плодоносене: юли–октомври

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и Закона за биологичното разнообразие. IUCN. Български ендемит.

Местообитания Из тревисти, скалисти и храсталачни места, разредени букови, смърчови и смесени гори и храсталаци сибирска хвойна.

Разпространение в България Среща се от 1000 до 2200 m н.в. в Средна Стара планина, Славянка (Парилски дол), Рила (Рилски манастир, над с. Пастра, вр. Малъовица, под вр. Бричебор, Дупнишка Бистрица). Част от находищата на вида се намират на територията на национален парк „Рила“, природен парк „Рилски манастир“, национален парк „Централен Балкан“ и резервата „Алиботуш“.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през пролетта и началото на лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища да се провеждат през месеците април и май, по време на цъфтежа. При установяването на наличие на вида, дърветата в съседство не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида. В находищата в тревни съобщества между горските и храстови участъци да не се правят временни складове или да се минава с тежка техника.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Български ерантис

Eranthis bulgaricus Stef.

Сем. Ranunculaceae – Лютикови

© Крaсимиp Лaкoвски

Описание на вида Многогодишно тревисто растение с грудковидно удебелено коренище. Стъблото е високо до 13 cm, изправено, голо, неразклонено. Стъбловите листа са 3, до 2 cm, събрани в розетка в основата на цвета, приседнали, дълбоко дланевидно разсечени, с линейни дялове. Цветът е единичен, жълт, с многобройни тичинки и плодник от 4–6 свободни плодолиста. Плодът е от 4 до 6 многосеменни мехурки, на върха с кукесто извито носче.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: февруари–март
Плодоносене: март–април

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Балкански ендемит.

Местообитания Среща се в широколистни гори и храсталаци и по тревисти места в покрайнините на горите.

Разпространение в България Разпространен е в диапазона от 550 до ок. 690 m н.в. в Западния Предбалкан (Връшка чука).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта и началото на лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанствата. В находищата на вида не се провеждат лесовъдски мероприятия, за да не се нанасят механични повреди и да не се променят условията на средата. В находищата в тревни съобщества между горските и храстови участъци да не се правят временни складове или да се минава с тежка техника.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Багрилна звъника

Hypericum androsaemum L.

Сем. Guttiferae – Звъникови

© Нели Дончева/WWF

Описание на вида Многогодишно широколистно листопадно храстче. Стъблата достигат височина 100 cm, изправени, зелено-кафяви до черно-кафяви, разклонени, в напречно сечение кръгли, с 2 надлъжни ръба. Листата са приседнали, яйцевидни. Съцветията са късо гроздовидни. Цветовете обикновено са изправени. Чашелистчетата са целокрайни, нееднакви по размер, с редки жлези, при плода – подвити към дръжката. Венчелистчетата са жълти, обратнойяйцевидни, асиметрични, целокрайни, с едно прищипване, без жлези. Плодовете са яйцевидни до сферични ягоди, по време на узряването преминават от зелени през червени до черни на цвят и са изправени.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–август
Плодоносене: август–септември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Обитава влажни, сенчести долове в горите, върху добре дренирани почви с различна киселинност.

Разпространение в България Среща се до 100 m н.в. в Странджа. Голяма част от находищата на вида попадат в границите на природен парк „Странджа“, на територията на резерватите „Силкосия“ и „Узунбуджак“.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида. Да не се отваря склопът над находищата или над отделните индивиди.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Чашковидна звъника

Hypericum calycinum L.

Сем. Guttiferae – Звъникови

© Евгени Цавков

Описание на вида Многогодишно вечнозелено храстче с пълзящи, разклоняващи се и вкореняващи се столони. Стъблата са изправени и неразклонени, с 4 надлъжни ръба и зелено-кафяв до червено-кафяв цвят. Листата са приседнали, удължено елиптични, кожести, вечнозелени (долните опадащи). Съцветията обикновено с 1 (3) цвят. Цветовите са изправени. Чашелистчетата са целокрайни, нееднакви по размер, при плода са разперени. Венчелистчетата са яркожълти, асиметрични, целокрайни с едно странично прищипване, без жлези. Плодовете са яйцевидни кутийки, по време на узряването преминават от зелени до кафяви на цвят и увисват.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–август
Плодоносене: август–октомври

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Сенчести долове, разсветлени гори и речни брегове върху добре дренирани почви с различна киселинност.

Разпространение в България Среща се до 100 m н.в. в Странджа. Голяма част от находищата попадат в природен парк „Странджа“, в резерватите „Силкосия“ и „Узунбуджак“.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. При установяването на наличие на вида дърветата в съседство не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида. Да не се отваря склопът над находищата или над отделните индивиди.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (повреди или вредители).

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Кръглолистен трибел

Smyrniurn rotundifolium Mill.

Сем. Apiaceae – Сенникоцветни

© Franz Xaver / CC-BY-SA-3.0

Описание на вида Двугодишно тревисто растение. Листата са жълто-зелени, като приосновните са на дръжки, а средните и горните обгръщат стъблото. Цветовете са жълти, събрани в съцветие сложен сенник.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юли
Плодоносене: юни–август

Природозащитен статут Видът присъства в Червена книга на НР България, том 1 (Велчев и др. 1984), с категория *Рядък*.

Местообитания Среща се в широколистни, предимно ксеротермни дъбови гори в предпланините и долния планин-

ски пояс в Южна България, предимно в благунови гори и гори от космат дъб.

Разпространение в България Разпространен е в диапазона от 0 до 500 m н.в. в Струмската долина (Санданско), Източните Родопи (Ивайловград и с. Мезек, Хасковски окръг), Тунджанската хълмиста равнина (Сакар).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта и началото на лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството.

Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на кръглолистния трибел да се провеждат през месец юни, по време на цъфтежа. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на микросредата. При дейностите да се внимава да не се повредят индивидите на трибела. Склопеността да не пада под 0,6. Да не се допуска паша и отгъпване.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносеци индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Венерина обувка, венерина пантофка

Cypripedium calceolus L.

Сем. Orchidaceae – Салепови

© Емил Енев

Описание на вида Многогодишно тревисто растение с пълзящо коренище. Стъблата са високи до 50 cm. Листата са от 3 до 5, елиптични до овални, заострени. Съцветията са с един, рядко с 2 цвята. Чашелистчета и страничните венчелистчета са ланцетни, червено-кафяви, устната е с форма на пантофка, лимоненожълта, с червени точки в основата си. Колонката е с 2 тичинки, странично разположени.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: юли–август

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за

биологичното разнообразие. Директивата за местообитанията (IIb), Бернска конвенция, CITES. Реликт.

Местообитания Среща се в иглолистни, смесени и широколистни гори, храсталаци и горски поляни, по-често на богати на варовик почви. У нас е разпространена основно в смесени гори.

Разпространение в България Разпространена е до 1400 m н.в. в Средни Родопи (Добростански масив; еднократно събиран в района на Наречен). Популацията на вида е в границите на резерват „Червената стена“ и буферната му зона.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта и началото на лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанствата. В находищата на вида не се провеждат лесовъдски мероприятия, за да не се нанасят механични повреди и да не се променят условията на средата. Да не се допуска събиране на вида за букети или пренасяне в домашни условия.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Пурпурен дремник

Epipactis purpurata Sm.
Сем. Orchidaceae – Салепови

Описание на вида Многогодишно тревисто растение с дълго коренище. Стъблата са високи до 70 cm, масленозелени, с ясен виолетов оттенък. Листата са 4–8, тясно ланцетни до овално ланцетни и обхващат стъблата. Съцветието е с 12–25 (30) слабо ароматни цвята, оста е с ясен виолетов оттенък. Околоцветните листчета са бяло-зелени с виолетов оттенък, копринено блестящи.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни
Плодоносене: юли–август

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. CITES.

Местообитания Среща се в добре запазени сенчести букови гори, в участъци с дълбоки, често глинести почви, обикновено при неголям наклон.

Разпространение в България Среща в диапазона от 0 до 1400 m н.в. в Североизточна България (Шуменско плато), Витошки район (Люлин планина), Знеполски район (Голо бърдо), Западни и Средни Родопи (долината на р. Лепеница; Заренишки рид), Странджа (резерват „Витаново“). Достоверно е установяван в 6 находища. В находищата, за които има съвременни сведения, растат единични растения.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през началото на лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на пурпурния дремник да се провеждат през месец юни, по време на цъфтежа му. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Кръглолистна вълча ябълка

Aristolochia rotunda L.

Сем. Aristolochiaceae – Копитникови

© Bernard DUPONT / CC-BY-SA-2.0

Описание на вида Многогодишно тревисто растение с подземна грудка. Стъблото е голо, просто или разклонено, високо 15–100 cm. Листата са яйцевидно закръглени, като обхващат стъблото. Цветовете са зеленикавожълти с тъмновиолетово езиче. Разположени са поединично в пазвите на листата. Плодът е сферична кутийка, достигаща до 2 cm.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–май
Плодоносене: юни–юли

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Расте по сухи терени, най-често в отворени храсталачни места и светли дъбови гори.

Разпространение в България Среща се до около 600 m н.в. в Източни Родопи и ограничено в Тракийската низина и Струмската долина.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта и началото на лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на кръглолистната вълча ябълка да се провеждат през месеците май и юни, по време на цъфтежа ѝ. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на кръглолистната вълча ябълка.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Стрибърнова ведрица

Fritillaria stribrnyi Velen.

Сем. Liliaceae – Кремови

© Lambley Nursery & Gardens

Описание на вида Многогодишно тревисто луковично растение. Стъблото достига 40 cm. Листата са сиво-зелени, плоски, последователни; най-горните са 3, разположени в прешлен и тясно линейни. Долните стъблови листа са продълговато ланцетни, обикновено тъпи, а средните са линейно ланцетни или линейно заострени. Цветовете са единични, рядко два, увиснали, с тясно камбанковидна форма, пъстро обагрени с кафяво-червени, виненочервени и зелени ивици, със сиво-синкав оттенък, без шахматни петна.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: март–май
Плодоносене: юни

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Балкански ендемит.

Местообитания Видът се среща из тревисти места в просветлени нискоствъблени широколистни гори (предимно от космат дъб), в храсталаци.

Разпространение в България Среща се в диапазона от 500 до 1000 m н.в. в Тракийската низина (селата Стоево, Любен, Ахматово), Тунджанската хълмиста равнина (селата Победа, Симеоново, Бояджик, Челник, Войника, Зорница, Крумово, Миладиновци, между селата Голямо Крушево и Бояново, край гр. Елхово).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през пролетта и началото на лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища да се провеждат през месеците април и май, по време на цъфтежа. При установяване на наличие на вида дърветата в съседство не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида. Склопеността да не пада под 0,6. В находищата в храстови участъци да не се правят временни складове или да се минава с тежка техника. Да не се допуска събиране на вида за букети или пренасяне в домашни условия.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Черноморска ведрица

Fritillaria pontica Wahlenb.

Сем. Liliaceae – Кремови

© Добромירה Димова

Описание на вида Многогодишно тревисто луковично растение с дълбоко триръбести стъбла, високо 20–50 cm. Листата са ланцетни, разположени от средата нагоре по стъблото, срещуположни или по три в прешлени. Цветовете са единични, с прост околоцветник от широко звънчевидно венче с блед виненочервен ръб и широка зелена ивица и три прицветни листа в прешлен, наведени надолу, дълги 2,5–3,5 cm и широки 1–1,5 cm.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: март–април

Плодоносене: юни–юли

Природозащитен статут Видът е включен в Закона за биологичното разнообразие. Български субендемит. Присъст-

ва в изданието Червена книга на НР България (Велчев и др. 1984) с категория *Рядък*.

Местообитания Среща се в широколистни и смесени планински и низинни гори и храсталаци.

Разпространение в България Разпространена е в диапазона от 0 до 1500 m н.в. в Източна и Южна България.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на черноморската ведрица да се провеждат през месеците март и април, по време на цъфтежа ѝ. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се повредят индивидите на ведрицата. Склопеността да не пада под 0,6. Да не се допуска паша, отъпкване и събиране на растенията за декоративни цели.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Обикновена кандилка

Aquilegia nigricans Baumg

Сем. Ranunculaceae – Лютикови

© Антоанета Петрова

Описание на вида Многогодишно тревисто растение. Коренището е късо. Стъблото е просто, кръгло, в горната част разклонено, високо до 100 cm. Листата са тънки, отгоре зелени и голи, отдолу сиво-зелени и пухести, приосновните са двойно или тройно перести с дълги дръжки, долните стъблови листа са подобни на приосновните, на по-къси дръжки, горните стъблови листа са приседнали, триделни. Цветовете са многобройни, единични или събрани по няколко на върха, висящи на извити дръжки, които след цъфтеж се изправят. Околоцветните листчета са в два реда по пет, виолетови, рядко розови или бели. Външните околоцветни листчета са широки, на върха тъпи, вътрешните на върха са с фуниевидна пластинка и силно извита нектарна шпора. Плодовете са мехунки, изправени, разтварят се още зелени. Семената са овални, тъпо заострени.

Период на цъфтеж и плодосенене Цъфтеж: май–юли
Плодосенене: юни–юли

Природозащитен статут Видът е включен в Закона за биологичното разнообразие. Български субендемит. Присъства в изданието Червена книга на НР България (Велчев и др. 1984) с категория *Рядък*.

Местообитания Среща се из сенчести гори и храсталаци.

Разпространение в България Разпространена е в диапазона от 1000 до 2000 m н.в. в Стара планина, Средни и Западни Родопи, Рила.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през пролетта. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на кандилката да се провеждат през месеците май и юни, по време на цъфтежа ѝ. При установяване наличие на вида дърветата в съседство не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се повредят индивидите на кандилката. Склопеността да не пада под 0,6. Да не се допуска паша, отпъкване и събиране на растенията за декоративни цели.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находищата на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодосенещи индивиди), здравословно състояние (повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Широколистна камбанка

Campanula latifolia L.

Сем. Campanulaceae – Камбанкови

© Liné1 / CC-BY-SA-3.0,2.5,2.0,1.0

Описание на вида Многогодишно тревисто растение. Стъблото е високо до 150 cm. Листата са яйцевидни, назъбени, голи или по жилките с меки власинки. Приосновните листа са сърцевидни, разположени на дълги дръжки, а стъбловите са почти приседнали. Цветовете са малко на брой, събрани във върхно гроздовидно съцветие. Венчето е едро, фуниевидно, тъмносиньо или бледосиньо, рядко бяло. Плодът е кожеста кутийка.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юли–август
Плодоносене: август–септември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Видът се среща по сенчести и влажни места в смесени широколистни гори.

Разпространение в България Разпространен е в диапазона от 1200 до 1600 m н.в. в Западна и Средна Стара планина (Чипровска планина; много ограничено от Етрополска планина на изток до Калоферска планина).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на широколистната камбанка да се провеждат през месеците юли и август, по време на цъфтежа ѝ. При установяването на наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Битински синчец

Scilla bithynica Boiss.

Сем. Liliaceae – Кремови

© Kalunchi / CC-BY-SA 4.0

Описание на вида Многогодишно тревисто растение. Луковицата е яйцевидна, до 3 cm в диаметър, с червеникаво-кафяви люспи. Цветоносните стъбла са 1 или 2, високи до 30 cm. Листата са 4 или 5, линейно ланцетни, дълги до 30 cm и широки до 2 cm, в основата си са свободни. Съцветието е сбито, овално, с 3–25 цвята. Околоцветните листчета са 6, бледосини, дълги до 9 mm. Плодът е почти кълбеста кутийка с надлъжни крила.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–май
Плодоносене: май–юни

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Обитава влажни лонгозни гори, по-рядко влажни дерета с дълбоки, богати алувиални почви.

Разпространение в България Среща се до около 100 m н.в. по Черноморското крайбрежие (на север до устието на Батова река), Североизточна България (с. Долни Чифлик, непотвърдено от 1972 г.), Източна Стара планина (с. Голица, непотвърдено от 1906 г.). Част от находищата са включени в защитени територии (резерват „Ропотамо“).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанствата. В находищата на вида не се провеждат лесовъдски мероприятия, за да не се нанасят механични повреди и да не се променят условията на средата. Да не се допуска събиране на вида като декоративно растение.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Източен лопух

Trachystemon orientalis (L.) G. Don

Сем. Boraginaceae – Грапаволистни

© Denis Prévôt / CC-BY-SA-3.0, 2.5, 2.0, 1.0

Описание на вида Многогодишно тревисто коренищно растение. Листата са едри, сърцевидни с твърди власинки. Цветоносното стъбло достига на височина от 20 до 60 cm. Цветовете са дребни със синьо-виолетови венчелистчета, събрани в съцветие едностранен монохазий. Тичинките са по-дълги от венечната тръбица.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: март–май

Плодоносене: май–юни

Природозащитен статут Видът присъства в „Червена книга на НР България“, том 1 (Велчев и др. 1984), с категория Рядък. Балкански ендемит.

Местообитания Среща се в широколистни гори по усойни влажни места с дълбоки канелени горски и жълтоземно-подзолисти горски почви.

Разпространение в България Разпространен е в диапазона от 50 до 700 m н.в. в Странджа и Източна Стара планина.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството.

Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на източния лопух да се провеждат през месеците април и май, по време на цъфтежа. При дейностите да се внимава да не се повредят индивидите на лопуха. Склопеността да не пада под 0,6. Да не се допуска паша, отъпкване и събиране на растенията за декоративни цели.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Германска наумка

Cynoglossum germanicum Jacq.

Сем. Boraginaceae – Грапаволистни

© Юлиан Маринов

Описание на вида Двугодишно тревисто растение. Стъблото е изправено и влакнесто, с височина до 80 cm. Приосновните и долните стъблени листа са с дръжки, елиптични по форма, на върха заострени, отгоре покрити с прости власинки, а отдолу – с редки власинки. Стъблените листа се смаяват постепенно и са приседнали. Клонките на съцветието са странични. Чашката е с елиптични дялове, двата по-големи. Венчето е синьо с розови жилки до розово-виолетово. Венечният диск е звънест, дяловете са заоблени, голи, в отвора с люспести, дребни, бели брадавичести придатъци. Плодовете са изпъкнали, с неправилно разположени бодливи шипчета орехчета.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юли
Плодоносене: юли–август

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*.

Местообитания Видът се среща в гористи и сенчести места върху варовити терени в смесена буково-габърова гора.

Разпространение в България Среща се на около 1000 m н.в. в Средна Стара планина (еднократно намерен от Ив. Нейчев през 1899 г. в местн. Малуша, Габровско). Повторно е намерен на 14 юли 2006 г. от Юлиян Маринов по северните склонове на Шипченска планина при 980 m н.в., недалеч от посоченото от Нейчев находище. Находището му е в границите на природен парк „Българка“.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечения фонд в установените находища на германската наумка да се провеждат през месеците юни и юли, по време на цъфтежа му. При установяването на наличие на вида, дърветата в съседство не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Сръбски ранилист

Stachys serbica Pancic

Сем. Lamiaceae – Устноцветни

© Антоанета Петрова

Описание на вида Едногодишно тревисто растение. Стъблото е изправено, просто или разклонено, покрито с рехави власинки. Листата са закръглени, по ръба леко назъбени, с къси власинки. Долните листа са с дълга дръжка, а присъцветните са приседнали, в основата са широки. Цветовете са по 4–6, събрани във върхна главичка. Прицветниците са ланцетни с дълги власинки. Чашката е с гъсти власинки, при плодовете издута. Венчето е пурпурно, едва надвишаващо чашката. Тичинките са с разперени прашници, след цъфтежа оставащи успоредно под горната венечна уста. Орехчетата са обратнотъмнокафяви.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: юли–август

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*. Балкански ендемит.

Местообитания Среща се по сухи тревисти места, предимно на варовик, в разредени дъбови гори и храсталаци.

Разпространение в България Разпространен е от 100 до 1200 m н.в. в Знеполски район (Конявска и Мечка планина), Източни Родопи (Крумовградско, Ивайловградско), Тунджанска хълмиста равнина (Тополовградско). Едно от находищата му е в границите на резерват „Вълчи дол“.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. В известните находища и в близост до тях маркирането на насажденията да се провежда през месец юни. При установяването на наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. Да не се допуска прокарването на горски пътища или трасета за извоз на дървесина, както и създаването на временни складове в установените находища. Да не се допуска паша, отпъкване и събиране на растенията за декоративни цели.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия, преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Дряновска ведрица

Fritillaria drenovskii Degen & Stoj.

Сем. Liliaceae – Кремови

© K.B. Simoglou / CC-BY-SA-4.0

Описание на вида Многогодишно тревисто луковично растение. Стъблото в основата си е червеникаво и достига височина 45 cm. Листата са зелени до синкавозелени, тясно линейни, остри, плоски, обикновено последователни. Най-горните (прицветни) листа са единични, рядко по 2–3 в основата на цветните дръжки. Цветовете са единични, по-рядко по 2–6, увиснали, тясно камбанковидни, тъмнопурпурни до червеникавокафяви, без шахматни петна, понякога с жълт ръб отвън, жълтеникави отвътре.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–май
Плодоносене: юни–юли

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за

биологичното разнообразие. IUCN. Бернска конвенция. Балкански ендемит.

Местообитания Видът се среща по сухи, варовити стръмни склонове, скални площадки и поляни, по открити каменисти и тревисти места, в букови и иглолистни гори.

Разпространение в България Среща се от 1000 до 1800 m н.в. в Славянка и Южен Пирин (Лясковски връх). Повечето находища са в границите на резерват „Алиботуш“.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през пролетта и началото на лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища да се провеждат през месеците април и май – по време на цъфтежа. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида. В находищата в тревни съобщества между горските и храстови участъци да не се правят временни складове или да се минава с тежка техника. Да не се допуска събиране на вида за букети или пренасяне в домашни условия.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Бохемски здравец

Geranium bohemicum L.
Сем. Geraniaceae – Здравецови

© Bjoertvedt / CC-BY-SA-3.0

Описание на вида Едногодишно до двугодишно тревисто растение. Стъблото е изправено и често силно разклонено. Листата са дълбоко дланевидно разделени до нарязани, като горните са почти приседнали. Цветовете са разположени по два върху обща съцветна дръжка. Чашелистчетата имат дълго осилче. Венчелистчетата са по-дълги от чашелистчетата, обратнояйцевидни, на върха дълбоко врязани, светлолилави с по-тъмни жилки. Плодът е суха разпадлива кутийка. Плодните дялове се запазват след узряване на семената и имат дъговидно извити осили.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: юни–юли
Плодоносене: юли–август

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Видът се среща в ниските части на планините из смесени широколистни гори с основни дървесни видове зимен дъб, обикновен габър, обикновен бук.

Разпространение в България До 1500 m н.в. в Струмска долина, Пирин, Рила, Средна гора, Родопи, Странджа.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на бохемския здравец да се провеждат през месеците юни и юли, по време на цъфтежа му. При установяването на наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида. Да не се пашува и да не се отъпква в находищата на вида. Да не се събира за декоративни и лечебни нужди.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Грудков здравец

Geranium tuberosum L.
Сем. Geraniaceae – Здравецови

© John Scheepers Beauty from Bulbs

Описание на вида Многогодишно тревисто растение с подземна грудка. Стъблото е разклонено в горната си част. Листата са силно разделени и нарязани. Цветовете са по два, разположени върху обща съцветна дръжка. Цветните дръжки са покрити с прости власинки. Венчелистчетата са по-дълги от чашелистчетата, като на върха на 1/3 височина са дълбоко разделени, розово-лилави, с тъмно-лилави жилки. Плодът е суха разпадлива кутийка. Плодните дялове в горната си част са със странична жилка, със запазващи се след узряване на семената дъговидно извити осили.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–май
Плодоносене: май–юни

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*.

Местообитания Из дъбови гори, в храстови съобщества с преобладание на драка и келяв габър, в покрайнините на обработваеми площи.

Разпространение в България До 800 m н.в. по Черноморското крайбрежие, Източна Стара планина, Знеполски район, Славянка, Източни Родопи, Тракийска низина, Тунджанска хълмиста равнина. Находището при с. Нова Ловча (Славянка) е в границите на защитена местност „Славянка“. Находището при с. Венец (Източна Стара планина) е в границите на природна забележителност Лалкото.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища да се провеждат през месеците април и май, по време на цъфтежа. При установяване наличие на вида дърветата в съседство не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се променят условията на средата и да не се повреждат индивидите на вида. В находищата му да не се пашува и да не се отпъкват. Да не се правят временни складове върху тях. Да не се събира за декоративни и лечебни нужди.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Розов (самовилски) божур

Paemonia mascula (L.) Mill.

Сем. Раеониасеае – Божурови

© Нели Арабаджиева

Описание на вида Многогодишно тревисто растение с късо коренище и грудесто задебелени корени. Стъблата са високи до 60 cm и на върха завършват с един цвят. Листата са 2–4, последователни, веднъж или двойно триделни. Цветовете са с 5 зелени чашелистчета и 5–10 едри, розово-червени венчелистчета и множество жълти тичинки. Плодът е с (3–4) 5 мехунки.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май
Плодоносене: септември–октомври

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. Реликт.

Местообитания Среща се в просветлени места в дъбови и келяво-габърви гори или сред разредени храсталаци, почти винаги на каменист варовит терен.

Разпространение в България Разпространен е до 1300 m н.в. в Западния Предбалкан (Връшка чука, района на Враца), Средна Стара планина (Козя река), Знеполски район (Конявска планина – околностите на Земен, с. Житуша и с. Кленовик), Средна гора (с. Смолско) и Средни Родопи (Добростанския масив).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида в края на месец май. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. В известните находища и в близост до тях маркирането на насажденията да се провежда в края на месец май. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. Склопеността около находищата да се поддържа около 0,6. Да не се допуска прокарването на горски пътища или трасета за извоз на дървесина, както и създаването на временни складове в находищата на вида и в близост до тях. Да не се допуска събиране на вида за букети или пренасяне в домашни условия.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди начало то на дейностите в близост до находищата на вида.

Пролетно ботурче

Cyclamen coum Mill.

Сем. Primulaceae – Игликови

© Добромירה Димова

Описание на вида Многогодишно тревисто растение с кръгла грудка. Листата са едри, целокрайни, с бъбрековидна форма. Появяват се преди и по време на цъфтежа. От горната им страна често има бледозелен до белезникав концентричен контур или петно. Цветовете са едри, лилаво-розови, разположени на дълги дръжки. Плодът представлява кръгла кутийка, узряваща и разпукваща се в земята. Отровно растение.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: февруари–април
Плодоносене: май–юни

Природозащитен статут Видът е включен в Закона за биологичното разнообразие. Присъства в изданието Червена

книга на НР България (Велчев и др. 1984) с категория *Рядък* и в Бернската конвенция.

Местообитания В България видът е разпространен в дъбови гори и храсталаци.

Разпространение в България Среща се в диапазона от 0 до 500 m н.в. в Странджа, Източна Стара планина и по Черноморското крайбрежие.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството.

Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на пролетното ботурче да се провеждат през месеците февруари, март и април, по време на цъфтежа. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се повредят индивидите на ботурчето. Склонеността да не пада по 0,6. Да не се допуска паша, отъпкване и събиране на растенията за декоративни цели.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Родопска горска майка

Lathraea rhodopaea Dingler
Сем. Scrophulariaceae – Живеничеви

© Катерина Ангелова

Описание на вида Многогодишно тревисто растение, паразит, поради което няма зелени фотосинтезиращи части. Цветовете са розови, събрани в цилиндрично, плътно, гроздовидно съцветие. Паразитира върху корените на леските, бука, смърча, белия бор, елшите и други дървесни видове.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: март–май
Плодоносене: май–юни

Природозащитен статут Видът е включен в Закона за биологичното разнообразие. Присъства в изданието Червена книга на НР България (Велчев и др. 1984) с категория Рядък. Балкански ендемит.

Местообитания Расте във влажни гори и храсталаци, върху канелени горски и кафяви планинско-горски почви.

Разпространение в България Разпространена е в диапазона от 200 до 1650 m н.в. в Родопите, Славянка и Тракийската низина.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта – април. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на родопската горска майка да се провеждат през месец април, по време на цъфтежа ѝ. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При дейностите да се внимава да не се нараняват корените на оставащите дървета.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейности в близост до находищата на вида.

Едроцветно секирче

Lathyrus grandiflorus Sibth. & Sm.

Сем. Fabaceae – Бобови

© Росен Василев

Описание на вида Многогодишно тревисто коренищно растение. Стъблата са без крила и достигат височина 150 см. Листата са чифтоперести, завършващи с разклонено или просто мустаче, с една двойка елиптични листчета. Цветовете са едри, събрани по 1–4 в рехави гроздовидни съцветия. Чашката е с равни помежду си зъбци. Венчелистчетата са пурпурни до розови. Плодът е линеен светлокафяв боб.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: април–юни
Плодоносене: юли–септември

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Застрашен*.

Местообитания Среща се в широколистни горски съобщества, рядко по открити терени над горната граница на гората върху кафяви горски почви.

Разпространение в България Разпространено е в диапазона от 100 до 1600 m н.в. в Знеполски район (Конявска планина), Западни гранични планини (Осоговска планина), Беласица, Славянка, Рила. Находища на вида попадат в границите на национален парк „Рила“, природен парк „Рилски манастир“, а едно от находищата е включено в поддържан резерват „Габра“.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството. В известните находища и в близост до тях маркирането на насажденията да се провежда в края на месец май. При установяване наличие на вида дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. Склопеността около находищата да се поддържа около 0,6. Да не се допуска прокарването на горски пътища или трасета за извоз на дървесина, както и създаването на временни складове.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Храсталачна глушина

Vicia dumetorum L.

Сем. Fabaceae – Бобови

© Fomax / CC-BY-SA-3.0-migrated

Описание на вида Многогодишно тревисто растение. Стъблото е високо 80–150 cm, катерливо, от основата разклонено, четириръбо, с тесни надлъжни крила, голо. Листата са чифтоперести, на върха с разклонено мустаче. Прилистниците в двойките са нееднакви. Чашката е звънчеста и гола. Цветовете са от 2 до 14, в рехави гроздовидни съцветия. Венчелистчетата са сини до виолетови. Флагчето е удължено, обратнотънценовидно, на върха врязано, в цвят подвито нагоре, по-дълго или равно на крилцата и ладийката, синьо или виолетово, голо. Крилцата са сини или виолетови, по-дълги или равни на ладийката, голи. Ладийката, обратнотънценовидно-ромбична, синя или виолетова, на върха по-тъмно оцветена, гола. Бобът е продълговат, на върха източено подвит, сплеснат, кафяв, гол, с 6–10 семена. Семената са лещовидно кълбести, виолетово-тъмнокафяви, гладки.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: май–юни
Плодоносене: юли–август

Природозащитен статут Видът е в Червената книга на НР България, том 1 (Велчев и др. 1984), с категория *Рядък*.

Местообитания Среща се в гори и храсталаци в планините и предпланините, главно на варовик.

Разпространение в България Разпространена е от 200 до 1500 m н.в. в Североизточна България (Търговишко), Дунавска равнина (Ломско), Предбалкана, Средна и Западна Стара планина, Знеполски, Софийски, Витошки район, Западни гранични планини, Рила, Западна Средна гора, Тракийска низина, Тунджанска хълмиста равнина.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през пролетта. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища да се провеждат през месеците май и юни, по време на цъфтежа. При установяване наличие на вида дърветата в съседство не подлежат на сеч, с оглед да не се променят условията на микросредата. При дейностите да се внимава да не се повредят индивидите на глушината. Склопеността да не пада по 0,5. Да не се допуска паша и отъпкване.

Препоръки и указания за мониторинг

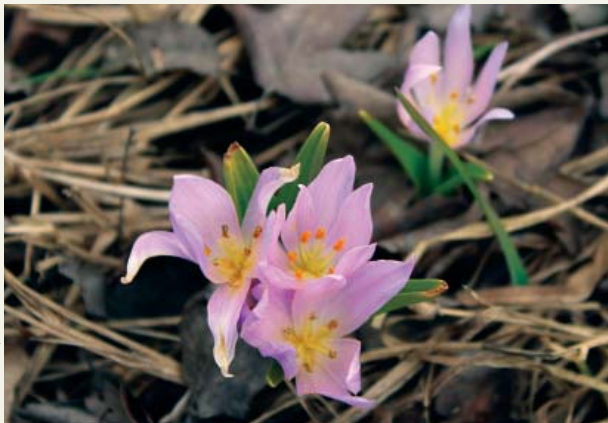
Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (повреди или вредители). Предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Ямболски мразовец, сираче

Colchicum diampolis Delip. & Cheshm.

Сем. Liliaceae – Лилиеви

© Александър Ташев

Описание на вида Многогодишно тревисто луковично растение. Луковицата е яйцевидна, с тъмночервеникава до тъмнокафява кожеста обвивка. Листата са ланцетни от 2 до 5. Цветовете са от 3 до 5, светлорозови или бели. Околоцветните листчета са дълги 2,5–3,6 cm, като външните са снабдени в основата си с 2 нишковидни ушички, дълги около 3 mm, а вътрешните са с незабележими ушички. Плодът е яйцевидна кутийка.

Период на цъфтеж и плодоносене Цъфтеж: февруари–март
Плодоносене: април–май

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие. IUCN. Български ендемит.

Местообитания Расте по влажни до преовлажнени ливади и лонгозни гори, върху алувиални и алувиално-ливадни почви.

Разпространение в България Среща се в Знеполския район (край шосето Дупница–Кюстендил, при разклона за с. Голям Върбовник), Тунджанска хълмиста равнина (местността Ормана, Ямболско; с. Ханово; между гр. Айтос и с. Българево; с. Церковски; с. Искра). Популациите са малочислени, силно разпокъсани и отдалечени една от друга. Изключение прави популацията в защитена местност Ормана, която е със сравнително добра численост.

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанствата. В находищата на вида не се провеждат лесовъдски мероприятия, за да не се нанасят механични повреди на мразовеца и да не се променят условията на средата.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Вагеницова метличина

Centaurea wagenitziana Bancheva & Kit Tan
(*Centaurea amplifolia* auct. bulg., non Boiss. & Heldr.)

Сем. Asteraceae – Сложноцветни

© Росен Цонев

Описание на вида Многогодишно растение с масивно, 60–100 cm дълго, вдървено, вертикално коренище. Стъблата са високи 80–150 cm, изправени, слабо разклонени в горната си част и гъсто облистени. Листата са пересто-разсечени, широко назъбени по ръба. Цветовете са събрани в съцветие кошничка. Обвивката на кошничката е кълбовидна. Придатъците на средните обвивни листчета са с вид на пламък, широко полулунни, целокрайни или неравномерно разкъсани. Цветовете са бледорозови до бели, с 5 тъмнопурпурни жилки. Плодосемката е с жълтеникава или тъмнокафява хвърчилка.

Период на цъфтеж и плодосене Цъфтеж: юни
Плодосене: юли

Природозащитен статут Включен в Червена книга на България, т. 1, с категория *Критично застрашен*, и в Закона за биологичното разнообразие.

Местообитания Среща се по периферията на поляни в гори от цер и благун, върху канелени горски почви.

Разпространение в България До ок. 400 m н.в. в Тунджанска хълмиста равнина (Дервентски възвишения – северно от с. Голям Дервент, Елховско). В миналото видът (определен погрешно като *Centaurea amplifolia*) е бил известен от 3 локалитета: Сакар – между Тополовград и с. Планинец (не е намиран повече от 30 г.) и Южното Черноморско крайбрежие – Бакърлъка, Созопол и с. Мандра, Бургаско (не е намиран повече от 70 г.).

Препоръки и указания за стопанисване

Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида през лятото. В известните находища и в близост до тях маркирането на насажденията да се провежда в края на месец юни. При установяване наличие на вида дърветата в съседство не подлежат на сеч. Да не се допуска прокарването на горски пътища или трасета за извоз на дървесина, както и създаването на временни складове в установените находища. Да не се допуска паша, отъпкване и събиране за декоративни цели.

Препоръки и указания за мониторинг

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (повреди или вредители). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Използвани източници

Вълев, С., Асенов, И. (ред.) 1973. Флора на НР България. Т. 5. София, БАН.

Делипавлов, Д., Чешмеджиев, И., Попова, М., Терзийски, Д., Ковачев И. 2003. Определител на растенията в България. Аграрен университет. Пловдив.

Йорданов, Д. (ред.) 1976. Флора на НР България. Т. 6. София, БАН.

Йорданов, Д., Китанов, Б., Вълев, С. (ред.) 1963. Флора на НР България. Т. 1. София, БАН.

Йорданов, Д., Китанов, Б., Вълев, С. (ред.) 1964. Флора на НР България. Т. 2. София, БАН.

Йорданов, Д., Кожухаров, С. (ред.) 1970. Флора на НР България. Т. 4. София, БАН.

Йорданов, Д., Кузманов, Б. (ред.) 1966. Флора на НР България. Т. 3. София, БАН.

Кожухаров, С. (ред.) 1982. Флора на НР България. Т. 8. София, БАН.

Кожухаров, С., Анчев, М. (ред.) 2012. Флора на Република България. Т. 11. София, БАН.

Кожухаров, С., Кузманов, Б. (ред.) 1995. Флора на Република България. Т. 10. София, БАН.

Кузманов, Б. (ред.) 1979. Флора на НР България. Т. 7. София, БАН.

Кузманов, Б. (ред.) 1989. Флора на Република България. Т. 9. София, БАН.

Мешинев, Т., Апостолова, И., Асьов, Б., Гьошева, М. 2012 В: Пеев, Д., Петрова, А., Апостолова, И., Асьов, Б. (ред.). 2012. Важни места за растенията в България. Sofia – Moscow, Pensoft.

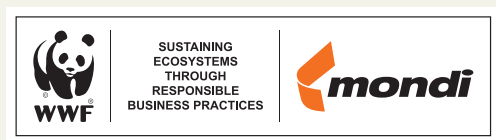
Пеев, Д. и др. (ред.) 2015. Червена книга на Република България. Том 1. Растения и гъби. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София.

© Георги Хрущев

С по-малко от 1 лев на ден
всеки може да подпомага опазването на горите
и техните обитатели в България.

Станете дарител на WWF на
www.SpaseteDivataPriroda.bg

Това издание е публикувано като част от партньорството на WWF и Mondi.

Mondi Group и WWF работят заедно в стратегическо партньорство, фокусирано върху популяризирането на природосъобразното производство на опаковки и хартия. Работата на партньорството е насочена към намаляване на въздействието на дейностите на Mondi върху горите, климата и водите, споделяне на инициативи и насърчаване на устойчивите практики в индустрията.

WWF в цифри

100 страни

WWF работи в над 100 страни, на 5 континента

1961

WWF е основана през 1961

5 милиона

WWF има над 5 милиона поддръжници

6000 служители

WWF има над 6000 служители по целия свят

Защо сме тук

За да спрем унищожаването на околната среда и да изградим бъдеще, в което хората живеят в хармония с природата.

www.wwf.bg

MIX
Paper from
responsible sources
FSC® C100431